

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON KAUPPAKORKEAKOULU

**EUROOPAN SOSIAALIRAHASTO ALUEPOLITIIKAN
TOTEUTUSVÄLINEENÄ**

Onnistuneen hankkeen ominaispiirteet

Kansantaloustiede
Pro gradu -tutkielma
Syksy 2013
Laatija: Eerikki Willman
Ohjaaja: Hannu Tervo

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON KAUPPAKORKEAKOULU

Tekijä Willman, Joonas Eerikki	
Työn nimi Euroopan sosiaalirahasto aluepolitiikan toteutusvälineenä: onnistuneen hankkeen ominaispiirteet	
Oppiaine Kansantaloustiede	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Syksy 2013	Sivumäärä 66
Tiivistelmä - Abstract <p>Tutkielman tarkoitus on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat Euroopan sosiaalirahaston kautta rahoitettujen hankkeiden tuloksiin. Tekijöiden tunnistaminen on tärkeää, sillä rakennerahastojen kautta toteutetaan nykyään merkittävä osa Suomen aluepolitiikasta. Olisikin toivottavaa, että rahastojen kautta toimeenpannut hankkeet toteutuisivat mahdollisimman tehokkaasti ja tavoitteisiinsa nähden täysimääräisesti luoden niiltä odotettuja tuloksia.</p> <p>Tässä tutkielmassa tarkasteltavana on Euroopan sosiaalirahastosta rahoitetut hankkeet, jotka ovat synnyttäneet uusia yrityksiä tai työpaikkoja. Hankkeet on toteutettu Manner-Suomessa aikavälillä 1.1.2007 - 31.12.2012. Tutkimäärällisiin tuloksiin vaikuttavia tekijöitä logistisen ja multinomialisen regressioanalyysin sekä järjestetyn logit -mallin avulla. Tutkimuksen tulokset tukevat väitettä, että suuret hankkeet ovat tuloksellisimpia. Projektin toteuttajalla tai toteutusalueella ei aineistossani ollut systemaattista vaikutusta hankkeen onnistumisasteeseen. Tulosten mukaan selkeimpänä taustatekijänä projektin onnistumisen kannalta on hankkeisiin mukaan sitoutettujen pienten yritysten lukumäärä.</p> <p>Tulosten robustisuutta häiritsee aineiston vinoutunut jakauma, sillä suuret yritys/työpaikkahankkeet ovat tutkimuksessani aliedustettuina, koska vain pieni osa niistä oli ehditty päättää aineiston keräämiseen mennessä. Ohjelmakauden päätyttyä kattavan ex-post tutkimuksen teko olisi aiheellista. Runsaamman aineiston tulokset olisivat myös tulkinnallisempia, joten jatko-tutkimukselle on perustellusti tarvetta.</p>	
Asiasanat Euroopan sosiaalirahasto, ESR, rakennerahastot, aluepolitiikka, aluekehitys	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu	

KÄSITTEET JA LYHENTEET

AVI - Aluehallintovirasto

Deadweight - tehokkuustappio; julkisen yritystuen osuus, jonka olisi voinut korvata jollain muulla rahoituskeinolla

EAKR - Euroopan aluekehitysrahasto

EHTY - Euroopan hiili- ja teräsyhteisö

EKTR - Euroopan kalatalousrahasto

ELY-keskus - Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus

ESR - Euroopan sosiaalirahasto

ETY - Euroopan talousyhteisö

Lissabonin strategia - tavoitteena kehittää EU:sta maailman kilpailukykyisin talousalue vuoteen 2015 mennessä

Koheesiopolitiikka - EU:n harjoittama rakenne- ja aluepolitiikka

NUTS - Euroopan unionin yhteinen tilastollisten alueyksiköiden nimikkeistö

ÄRM - Äkillinen rakennemuutos

KUVIOT

KUVIO 1:	ESR-ohjelman toimintalinjoittainen rahoitus 2007-2013.....	18
KUVIO 2:	Kuntien välinen nettomuutto 1990- ja 2000 -luvulla.....	22
KUVIO 3:	Tuotannon arvo suuralueittain 1988-2008 (milj. €).....	23
KUVIO 4:	Työllisyys suuralueittain 1988-2008 (hlöä)	24
KUVIO 5:	Työttömyysaste (%) maakunnittain vuosina 2008-2010	24

TAULUKOT

TAULUKKO 1:	Eräiden Suomessa toteutettavien EU-rahastojen budjettivertailu.	19
TAULUKKO 2:	Rakennerahastojen arviointitutkimuksia Suomesta.....	29
TAULUKKO 3:	Rakennerahastotutkimuksia EU:n tasolla.....	32
TAULUKKO 4:	Koko ohjelmakauden 2007-2013 suunnitellut tulokset.....	37
TAULUKKO 5:	Muuttujien ominaisuudet.....	39
TAULUKKO 6:	Vasteen luokittelu multinomiaalisessa regressiossa ja havaintojen jakautuminen.....	41
TAULUKKO 7:	Logististen regressiomallien estimointitarkkuudet vakioterminillä	43
TAULUKKO 8:	Logistisen regressiomallin estimointitarkkuus yrityshankeaineistossa.....	44
TAULUKKO 9:	Logistisen regressiomallin estimointitarkkuus työpaikka- aineistossa.....	44
TAULUKKO 10:	Onnistuneen hankkeen ominaistekijät; logistisen regressiomallin tulokset	45
TAULUKKO 11:	Työpaikkahankkeiden onnistumisasteeseen vaikuttavat tekijät; multinomiaalisen regressiomallin tulokset	48
TAULUKKO 12:	Yrityshankkeiden onnistumisasteeseen vaikuttavat tekijät; multinomiaalisen regressiomallin tulokset	50

LIITTEET

LIITE 1:	NUTS2-standardin mukainen aluejako Suomessa. Voimassa 31.12.2011 asti.....	59
LIITE 2:	NUTS2-standardin mukainen aluejako Suomessa. Voimassa 1.1.2012 lähtien.....	60
LIITE 3:	Aineistoa kuvailevia tunnuslukuja.....	61
LIITE 4:	Mallissa mukana olevat työpaikkahankkeet.....	63
LIITE 5:	Mallissa mukana olevat yrityshankkeet	64
LIITE 6:	Onnistuneen hankkeen ominaistekijät; järjestetyn logit -mallin tulokset	65

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ
KÄSITTEET JA LYHENTEET
KUVIOT JA TAULUKOT
SISÄLLYS

1	JOHDANTO	9
2	ALUEPOLITIIKAN SYITÄ JA KEINOJA.....	11
2.1	Aluepolitiikan perusteluita	11
2.2	Sijaintiteorioiden näkemys aluekehityseroihin	14
2.3	Euroopan sosiaalirahaston kehityksen vuosikymmenet	15
2.4	Euroopan sosiaalirahasto Suomessa	17
2.5	Havainnot kansallisesta aluepolitiikasta	19
3	ALUEKEHITYS SUOMESSA	21
3.1	Muuttoliike	21
3.2	Tuotanto	22
3.3	Työllisyys	23
3.4	Kehityksen arviointia	25
4	TUTKIMUSTULOKSIA RAKENNERAHASTOISTA	27
4.1	Tutkimustuloksia Suomesta	27
4.2	Rakennerahastotutkimuksia EU:n tasolla	30
5	ONNISTUNEEN HANKKEEN OMINAISPIIRTEET	34
5.1	Aineisto	35
5.2	Malli ja muuttujat	37
5.3	Tulokset	43
6	PÄÄTELMÄT.....	53
	LÄHTEET.....	55
	LIITTEET	59

1 JOHDANTO

Alueellisten kehityserojen pienentäminen on muodostunut koko Euroopan yhteiseksi tavoitteeksi. Hyvinvointierot kumuloituvat pienistä, yksittäisten alueiden kehityseroista. Tasaisesti jakautuneen hyvinvoinnin saavuttamiseksi toteutetaan Euroopassa yhtenäistä koheesiopolitiikkaa eli alue- ja rakennepolitiikkaa. Mm. Puga (2002) havainnoi, kuinka Euroopan tasolla tuloerot valtioiden välillä ovat kaventuneet, mutta alueelliset kehityserot valtioiden sisällä ovat kuitenkin kasvaneet. Alueellisten erojen tasoittamispyrkimyksistä on muodostunut vuosien saatossa hyvin systemaattista ja suunnitelmallista, joista kokonaisvaltaisimpana esimerkkinä toimivat koko Euroopan laajuisesti toteutettavat Euroopan rakennerahasto-ohjelmat. Euroopan sosiaalirahaston (myöhemmin tekstissä ESR) juuret ulottuvat jo vuosikymmenien taakse. Täysimääräisesti ESR rautautui Suomeen tosin vasta 1990-luvun puolessavälissä Euroopan Unioniin integroitumisen myötä, mutta se on nykyään merkitykseltään yksi monipuolisimmista julkista yritystukea Suomessa tarjoavaista rahastotoimijoista ja aluepolitiikan tärkeimpiä perusosia. (esim. Ritsilä ja Haukka 2005)

Aluekehitykseen kohdistuvia muutosvoimia ovat esimerkiksi Euroopan syvenevästä integraatioprosessista ja globalisaatiosta polveutuvat sekä keskittävät että hajauttavat tekijät. Suomessa on monen muun länsimaan tavoin menossa työllisyyden rakennemuutos teollisuustuotannon siirtyessä halvemmän tuotannontekijöiden maihin tuotantorakenteen keskittyessä yhä enemmän palveluvaltaisiin ja korkeaa osaamista vaativiin aloihin. Alueen tuotantorakenne voi muuttua nopeastikin esimerkiksi paljon työllistävän tehtaan muuttaessa paikkakunnalta pois, mutta vapautuva työvoima ei monestikaan ole suoraan siirrettävissä toisenlaisiin tehtäviin. Tutkimukseni kohteena olevalla Euroopan sosiaalirahastolla pyritään vastaamaan esimerkiksi juuri tällaisiin työvoiman kohtaanto-ongelmiin.

Tarkasteluni kohteena empiirisessä osiossa ovat Euroopan sosiaalirahastosta rahoitetut hankkeet, jotka ovat osaltaan olleet mukana vaikuttamassa uusien yritysten ja uusien työpaikkojen syntyyn Suomessa. Hankkeet on toteutettu aikavälillä 1.1.2007 - 31.12.2012. Tutkimuksessa selvitän logistisen ja multinomiaalisen regressioanalyysin sekä järjestetyn logit-mallin avulla hankkeiden

määrällisiin tuloksiin vaikuttavat ominaistekijät, eli minkälaiset hankkeet todennäköisemmin onnistuvat.

Pro gradu -tutkielmassani tarkoitukseni on siis arvioida Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettujen työllisyys- ja yrityshankkeiden määrällisiä tuloksia ja pyrkiä tunnistamaan niihin vaikuttavia tekijöitä. Tekijöiden tunnistaminen on tärkeää, sillä rakennerahastojen kautta toteutetaan merkittävä osuus Suomen aluepolitiikasta. Olisikin toivottavaa, että hankkeet toteutuisivat mahdollisimman tehokkaasti ja tavoitteisiinsa nähden täysimääräisesti luoden toivottuja tuloksia. Tutkimukseni tulokset voivat auttaa kohdentamaan huomiota hankkeiden avaintekijöihin heti uuden ohjelmakauden¹ alkuvaiheesta lähtien. Ekonomietrisiä tutkimuksia nykyisen ohjelmakauden toiminnasta ei ole Suomessa vielä tehty, joten graduni paikkaa tämänhetkistä tutkimusaukkoa. Tutkimukseni ei tosin pyri olemaan kattava selvitys rakennerahastojen vaikuttavuudesta, vaan tarkoitukseni on tehdä mikrotason ex-post -tutkimus ESR:n osatavoitteista (työllisyys- ja yrityshankeindikaattoreista). Tuoreet rakennerahastoja koskevat julkaisut ovat olleet enimmäkseen kuvailevia ja keskittyvät yksityiskohteisemmin esimerkiksi tietyn ohjelmalinjan sisällölliseen onnistumiseen (esim. Valtakari ja Pekkala 2012). Tutkimusideani syntyi harjoittelupaikassani Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa (myöhemmin tekstissä ELY-keskus), jossa toimin suunnittelijana Euroopan sosiaalirahaston tukia allokoivassa työryhmässä elinkeinojen, työvoiman, osaamisen ja kulttuurin vastuualueella. Lapin ELY-keskuksen henkilökunnan tuesta huolimatta teen tutkimusta kuitenkin täysin itsenäisesti ilman, että kyseessä olisi tilaustyö.

Suoria yritystukia jaetaan Suomessa enemmän Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) puolelta, jossa hankkeiden tilastointijärjestelmä on kuitenkin valitettavan puutteellinen Euroopan sosiaalirahastoon verrattuna. Varsinkin hankkeissa mukana toimineiden henkilöiden taustatiedot ovat paljon suppeammat. Kuitenkin myös ESR:n kautta rahoitetaan ohjelmakausittain satoja työllisyys- ja yrityshankkeita, joten ESR:n tarjoaman paremman tilastollisen datapohjan vuoksi keskityn juuri Euroopan sosiaalirahaston kautta rahoitettuihin hankkeisiin.

Tutkimuksen aluksi esittelen teoriataustaa ja taloustieteellisiä perusteita julkiselle yritystuella, sekä tiivistän EU:n ja Suomen kansallisen aluepolitiikan pääpiirteet ja kehityssuunnat. Lisäksi tarkastelen ESR:n monikymmenvuotista kehityshistoriaa, sen merkitystä sekä rakennerahaston painopisteiden vaihtelua vuosien saatossa. Koska tutkimusosioni aineisto on koottu Manner-Suomen suuralueittain NUTS2² -aluejaon mukaan, esittelen seuraavaksi Suomen alueellista kehitystä suuraluejaon mukaisesti. Neljännessä luvussa raportoin päätuloksia rakennerahastoista aiemmin tehdyistä tutkimuksista Suomesta ja kokonaistasolla Euroopan laajuudelta. Lopuksi estimoin mallin aineiston pohjalta ja viimeisessä luvussa esitän päätelmät sekä politiikkasuosituksia.

¹ Rakennerahastojen ohjelmakausiperusteisuudesta luvussa 2.4.

² NUTS-alue on Euroopan-laajuinen alueellinen tilastoyksikkö. Ohjelmakaudella 2007-2013 voimassaolevan NUTS2 -jaon mukaan Suomi koostuu viidestä suuralueesta: Itä-, Länsi-, Pohjois- ja Etelä-Suomi sekä Ahvenanmaa. Liitteissä 1 ja 2 on havainnollistettu NUTS2-aluejakoja Suomessa.

2 ALUEPOLITIIKAN SYITÄ JA KEINOJA

Julkisen yritystuen merkitys niin mikrotasolla tarkasteltuna yritykselle, kuin laajempaan kokonaisuutena aluepolitiikan toteutusvälineenä on huomionarvoinen. Yritykselle on tarjolla useita erilaisia rahoituskanavia tuen saamiseksi. Lisäksi tuen tarpeen lähtökohdat voivat olla moninaiset: hankkeen toteuttajan taloudellisten varojen riittämättömyys, suuret investointitarpeet tai vaikka riskin jakaminen (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2008). Yrittäjyys nähdään keskeisenä tekijänä talouskasvun kannalta, minkä vuoksi on tavallista valtiosta riippumatta että yrittäjyyttä tuetaan erilaisin tukikeinoin (Tokila 2011). Seuraavaksi esittelen muutaman keskeisen perustelun aluepolitiikan oikeutukselle.

2.1 Aluepolitiikan ominaisuuksia

Aluepolitiikalle voi osoittaa perusteita puhtaasti taloustieteen näkökulmasta. Smithin (1776) nimeämä ”näkyvätön käsi” ohjaa taloustieteellisen peruskäsitteiden mukaan kilpailullisen yhteiskunnan sen taloudelliseen optimipisteeseen. Puhtaasti taloustieteen näkökulmasta markkinat ratkaisevat myös sen, missä ihmiset asuvat - tuotanto tapahtuu siellä, missä se on tehokkainta. Ajatus pohjaa markkinoiden täydellisyyteen, mikä ei kuitenkaan ole täysin realistinen oletus: talousyksiköiden välillä useimmiten vallitseva epätäydellinen informaatio, todellisia hintoja sotkevat ulkoisvaikutukset³ ja epätäydellinen kilpailu aiheuttavat markkinoiden epäonnistumista, mikä taas johtaa käyttämättömistä resursseista johtuvaan tehottomuuteen. Tällöin julkisella vallalla nähdään olevan

³ Ulkoisvaikutuksia esiintyessä hinnat eivät sisällä kaikkia kustannuksia. Pigouveroilla (Pigou 1943), eli markkinoiden toimintaa korjaavilla veroilla pyritään korjaamaan ulkoisvaikutuksia. Tuotantohintoihin sisällyttämättömät kustannukset lisätään markkinahintoihin verojen tai muiden maksujen muodossa. Esimerkkinä tästä toimivat tietullit, tosin Kangasharju ym. kirjoittavat (1999b), että perimmäiset syyt tietullien käyttöön ovat ehkä enemmänkin varojen kerääminen kuin ulkoisvaikutusten poistaminen. Toisaalta esimerkki positiivisesta ulkoisvaikutuksesta on yritysten sijoittuminen toistensa lähelle, mistä kumpuaa esim. logistisia hyötyjä ja tiedon ylivuotoa.

mahdollisuus korjata markkinoiden epäonnistumista resurssien uudelleenallokoinnilla. Tärkeä tekijä yhteiskunnallisen kehityksen kannalta on myös hyvinvoinnin tasainen jakautuminen, mitä resurssien sinänsä tehokas allokaatio vapailla markkinoilla ei itsessään takaa. Loikkanen ym. artikkelin (1997) mukaan taloudellisen tehokkuuden johdolla syvenevä integraatio johtaa sen epätasaisen jakautumisen vuoksi alueellisten erojen kasvuun. (Kangasharju ym. 1999b; Valtioneuvoston kanslia 2000; Virranta 1999)

Aluepolitiikan tärkeimmät perusteet ovat siis vapaiden markkinoiden synnyttämä epätasainen hyvinvoinnin jakautuminen sekä voimavarojen vajaa-käyttö. Tärkeä rooli on kuitenkin myös ei-taloudellisilla perusteilla, kuten solidaarisilla ja ympäristöllisillä tekijöillä. Kyseessä voi olla myös periaate koko maan asuttuna pitämisestä esim. strategisista syistä (Kangasharju ym. 1999b). Toisaalta sotilaspoliittiset syyt ovat viime aikoina olleet aluepolitiikassa yhä vähemmällä painoarvolla (Valtioneuvoston kanslia 2000). Ainakin aikaisemmin koko maan asuttamisen tukemista on perusteltu enneminkin kulttuurisilla tekijöillä: esimerkiksi monien perinteisten alkutuotantopohjaisten elinkeinojen säilyttäminen onnistuu vain ympärivuotisella maaseudun asuttamisella. Kaiken kaikkiaan yleisen mielipiteen koetaan olevan aluekehittämisen puolesta (Kangasharju ym. 1999b). Aluepolitiikan taustalla voi olla toki myös puhtaasti ideologiset syyt. Kansallisidentiteettimme muodostuu kokonaisuudesta nimeltä Suomi ja tätä ykseyttä halutaan ylläpitää mahdollisista taloudellisista rasitteista huolimatta. Ei ole myöskään realistista perustuslaillisista tai pelkästään eettisistä syistä olettaa, että taloudellisesti heikoimpia alueita voisi tyhjentää kokonaan pakottamalla asukkaita muuttamaan kasvukeskuksiin, joten edes jonkinlaisen perustuotannon ylläpitämisen tukeminen voinee tulla kokonaistaloudellisesti edullisemmaksi verrattuna tukien lopettamisesta mahdollisesti koituvaan alueen talouden kontrolloimattoman syöksykierteen seurauksiin ja kustannuksiin.

Täysin omaehtoista aluekehittäminen ei suinkaan ole, vaan aluepolitiikan harjoittamista velvoittavat erilaiset lait ja normit. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 158 artiklaan (entinen 130a artikla) on kirjattu, kuinka "yhteisö pyrkii erityisesti vähentämään alueiden välisiä kehityseroja sekä muita heikommassa asemassa olevien alueiden tai saarien jälkeenjääneisyyttä". Suomen aluepolitiikkaa ohjaa laki alueiden kehittämisestä (2009/1651), jonka tavoitteena on useiden osa-alueiden kehittämisen kautta "luoda edellytykset eri alueiden tasapainoiselle kehittymiselle ja kestäväan kehitykseen perustuvalla hyvinvoinnille ja taloudelliselle kasvulle". Laki tukee vuoden 2010 alussa toteutettua laajaa aluehallinnon uudistamista, jossa valtion hajaantunut aluehallinto koottiin takaisin yhteen ja muodostettiin kaksi uutta viranomaisaluetta: aluehallintovirasto AVI ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ELY. Uudistuksen alta mm. lääninhallitukset, ympäristölupaviranomaiset ja alueelliset ympäristökeskukset lakkautettiin ja tehtävät keskitettiin em. uusille viranomaisille ja osin maakunnan liitoille. Maakunnan liittojen tehtäväksi siirtyi opetusministeriön hallinnonalaiset Euroopan aluekehitysrahastotehtävien hoito, kun muut entisen

läänihallituksen tehtävät jaettiin ELY-keskusten vastuualueiden kesken⁴. (Hallituksen esitys eduskunnalle 59/2009)

Alueellinen keskittyminen lisää monien taloudellisten toimintojen tehokkuutta, mutta toisaalta ei ole esitetty ihanteellista keskittymisen astetta (Valtioneuvoston kanslia 2000). Alueiden välille syntyneitä suuria eroja pidetään yleisesti esteenä talouden optimaaliselle kehitykselle, mikä antaa perusteen julkiselle vallalle pyrkiä erojen vähentämiseen (Armstrong ja Taylor 2000). Artikkeleissaan Puga (2002, 392) kirjoittaa, kuinka aluepolitiikan tärkeimpiä osia on määrittellä sen ajamat tavoitteet mahdollisimman tarkasti. Onko tavoitteena homogenisoida jotkin mitattavat määreet alueiden kesken (esim. tulotaso asukasta kohden, työttömyys/työllisyystasot tai terveys ja koulutusindikaattorit), vai onko tavoitteena taata samassa tilanteessa oleville ihmisille samanlaiset mahdollisuudet alueesta riippumatta? Pugan mukaan nämä kaksi tavoitetta eivät välttämättä johda samoihin ratkaisuihin.

Aluepolitiikka voidaan karkeasti jakaa kahteen osaan: laajaan ja suppeaan aluepolitiikkaan⁵. Laajasti ajateltuna aluepolitiikka on pohjoismaisen hyvinvointivaltion alueellinen ulottuvuus. Suppea aluepolitiikka tarkoittaa heikommien kehittyneiden alueiden suoraa tukemista. Suurella aluepolitiikalla, eli yleisellä hyvinvointipolitiikalla, on Suomessa ollut keskeinen rooli alueellisten hyvinvointierojen suhteelliseen pienuuteen. Aluepolitiikalla ei pyritä estämään talouden aluerakenteiden muutoksia, mutta sillä voidaan kuitenkin pyrkiä entistä tasapainoisempaan aluekehitykseen. (Tervo 2005; Valtioneuvoston kanslia 2000)

Kaikki tekijät eivät kuitenkaan aja agglomeraatioon eli väestön ja tuotannon keskittymiseen. Keskittymisen vastavoimiin kuuluu mm. ruuhkassa istumiseen kuluva aika sekä saasteet. Väestön keskittyminen asettaa haasteita liikenteen lisäksi asumiseen ja palveluille sekä yleiselle infrastruktuurille. Agglomeraatio nostaa asuntokysynnän kasvaessa väestön asumiskustannuksia, kuten myös yritysten toimitilavuokria. Myös erilaiset palveluiden puutteet toimivat agglomeroitumisen hidasteena, mitä esimerkiksi terveyskeskusten ruuhkat tai päivähoiton saatavuus ilmentävät. Vastaavasti samankaltaisia mutta päinvastaisia ongelmia aiheutuu muuttotappiopaikkakunnille, joissa kärsitään kasvavasta työvoimapulasta ja heikentyvästä palvelurakenteesta. (Kangasharju ym. 1999b)

Markkinoiden nähdään tarjoavan keskittävän kehityksen myötä tehokkaan ratkaisun lyhyellä aikavälillä, mutta pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna eivät vapaat markkinat välttämättä takaa optimaalisinta aluerakennetta. Muuttoliikkeen koostuessa nuoresta ja koulutetusta väestöstä heikkenevät muuttotappioalueiden kasvun edellytykset pitkällä aikavälillä. Vähenevä väestöpohja heikentää myös palvelutarjontaa, mikä vaikuttaa voimakkaimmin muuttotap-

⁴ Aluehallintouudistus asetti erityisiä haasteita nykyisen ohjelmakauden alkuun ja hallinnolliset muutokset hidastivatkin hankkeiden aloittamista. Ohjelmakauden ensimmäiset hankehaut saatiin aloitettua vasta joulukuussa 2007, ensimmäisten projektien käynnistyessä vuoden 2008 alkupuolella. (Lapin ELY-keskus 2011; Valtiontalouden tarkastusvirasto 2008)

⁵ Kolmanneksi haaraksi voidaan osaltaan erottaa yksilöpohjainen aluepolitiikka, eli pyritään pitämään kiinni alueen osaamistasosta, sillä yritysten nähdään seuraavan osaavaa työvoimaa eikä vain toisinpäin (Tervo 2000).

piaoalueiden iäkkäisiin ja kouluttamattomiin asukkaisiin. Nopea väestön keskittyminen aiheuttaa ongelmia varsinkin silloin, kun kasvualueita on vain vähän. Keskuksiin muodostuu palveluiden pullonkauloja, samalla kun muuttotappioalueilla käyttökelpoinen infrastruktuuri jää vajaakäytölle. Voimakas alueellinen erikoistuminen kasvattaa myös kansantalouden suhdanneherkkyyttä ja inflaatiopaineita. (Valtioneuvoston kanslia 2000)

Aluepolitiikalla pyritään ratkaisemaan yhtä yhteiskunnan rakenneongelmaa eli työvoiman toimimatonta alueellisesta kohtaantoa (työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät vastaa alueellisesti toisiaan). Kohtaannon parantaminen auttaa rakenteelliseen työttömyyteen ja vaimentaa inflaatiopaineita. Ongelmaa voidaan korjata luomalla työpaikkoja työttömyydestä kärsiville alueille tai lisäämällä työvoiman liikkuvuutta. Koska nuoret ovat herkempiä muuttamaan, muuttotappioalueet voivat kokea suuria ikärakenteen vääristymiä, mikä jatkuessaan heikentää huoltosuhteen kestävämmäksi. Ongelmana onkin, että aktiivisimpia muuttoliikkeen ylläpitäjiä ovat työlliset eivätkä työttömät. Ei voida olettaa, että muuttotappioalueet kasvavasta muuttovirrasta huolimatta tyhjenisivät *täysin*, joten alueellisen tasapainon edistäminen tasoittaisi pidemmän päälle hyvinvointieroja. Aluepolitiikalla täytyy olla kuitenkin kustannustehokkuusoletus, eli toteutettavien toimenpiteiden täytyy tasapainottaa aluekehitystä ilman merkittäviä menetyksiä talouden kokonaistuotannossa. (Kangasharju ym. 1999b; Valtioneuvoston kanslia 2000)

2.2 Sijaintiteorioiden näkemys aluekehityseroihin

Valtavirtataloustieteessä on viime aikoihin saakka sivuutettu lähes kokonaan sijaintikysymykset kuljetuskustannuksineen ja etäisyyksineen. Alueaspektin sulautti taloustieteeseen amerikkalainen Paul Krugman, joka nimesi suuntauksen *new economic geography*ksi (myöhemmin tekstissä NEG). Krugman (1991) loi keskus-periferia -mallin, jolla hän pystyi kilpailevista malleista poiketen teoreettisesti selittämään reaali maailmassa tapahtuvan keskittävän alueellisen kehityksen. NEG:in myötä taloustiede alkoi kiinnittää huomiota *mitä, kenelle ja miten* -tekijöiden lisäksi myös kysymykseen *missä*. (Tervo 1999)

Krugmanin (1991) mukaan alueen kehittymisen kannalta keskeisimpänä voimana toimii kumulatiivinen kausaatio, eli keskittymiseen ajavat voimat vahvistavat itse itseään. Alueellisen keskittymisen kehitystä ajavat monet tekijät, kuten kuljetuskustannusten, raaka-aineiden saatavuuden ja muuttoliikkeen väliset vuorovaikutukset. NEG korostaa myös yritysten kytkentöjä: taaksepäin suuntautuvat kytkennät syntyvät kun yritys ja sen työntekijät käyttävät alueen olemassa olevia hyödykkeitä, mutta samalla kytkentöjä syntyy myös eteenpäin, kun yritys myy tuotteitaan alueelle ja samalla lisää ammattitaitoista työvoimaa alueella. Vahvemmat kytkennät houkuttelevat alueelle yhä enemmän toimijoita, mikä toimii esimerkkinä kumulatiivisesta kausaatiosta. (Tervo 1999)

Ilman kasvavia skaalatuottoja on käytännössä mahdotonta perustella yritysten maantieteellistä kasautumista ja alueellista erikoistumista. Jos maantieteellisestä kaupankäynnistä johtuvat kulut ovat kovin suuria, olisi kaikista ra-

tionaalisinta hajaantua ja tuottaa hyödykkeet tai palvelut kullekin alueelle paikallisesti mikrofirmojen kautta. Toisaalta, jos kaupankäyntikustannukset ovat hyvin pieniä, ei ole merkitystä missä tuotanto sijaitsee. Lisäksi, jotta kasvavista skaalatuotoista saisi kaiken hyödyn irti, yrittävät yritykset löytää alueita, joissa on paljon markkinapotentiaalia, mikä synnyttää muutamia suuria markkina-alueita skaalatuottoyritysten kerääntyessä yhteen (kumulatiivinen kausaatio). (Karlsson ja Stough 2002, 3)

Se mille alueelle teollisuus lopulta keskittyy, voi Krugmanin mukaan olla puhtaasti sattumasta kiinni. Esimerkkinä tästä voisi pitää yliopistoverkon hajuttamista Suomessa, mikä Tervon (2005) mukaan on ollut yksi suurimmista ja kauaskantoisimmista aluetaloudellisista päätöksistä, vaikka muutosta ei välttämättä aluepoliittisista lähtökohdista ajettukaan eteenpäin. Suomen 1990-luvun jälkeinen voimakas aggregoituminen kumpusi lähinnä suurista alueellisista kasvueräistä; kilpailukykyisimmät alueet olivat ne, joilla oli vahva kaupunkikeskus ja vielä erityisesti ne, joissa sijaitsi yliopisto. Myös Johansson ja Karlsson (2002) korostavat historiallisten tapahtumien seurauksia ja toteavat kokoavasti: historialla on merkitystä. Jos erikoistuminen on alkanut, oli syy mikä hyvänsä, se helposti ”lukkiutuu” kumulaatioeduista johtuen.

2.3 Euroopan sosiaalirahaston kehityksen vuosikymmenet

Euroopan sosiaalirahasto ESR perustettiin vuonna 1957 - vain kuusi vuotta Euroopan Unionin edeltäjän, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö EHTY:n perustamisen jälkeen. ESR perustettiin Rooman sopimuksella Euroopan talousyhteisö ETY:n myötä edistämään jäsenmaiden työllisyyttä ja lisäämään työvoiman liikkuvuutta. Rahasto tarjosi uudelleen koulutustukia ja muuttoavustuksia kompensoimaan työpaikkojen menetyksiä. Sosiaalirahaston kehityshistorian alkuvaiheessa resursseja jaettiin laajalla skaalalla yksittäisiin hankkeisiin, sillä EHTY:lle ei ollut muodostunut vielä yhteistä strategiaa. Kuitenkin jo heti alusta saakka rahoitus sovitettiin kunkin maan kansalliseen rahoitukseen sopivaksi, joten täysin erillisestä toiminnasta ei ollut missään vaiheessa kyse. (Brine 2002; Hale 2007)

Rahasto kasvatti vuosi vuodelta suosiotaan, joten rajallisia varoja oli luonnollisesti alettava kohdentaa tehostetusti. ESR koki ensimmäisen uudistuksensa kuitenkin vasta vuonna 1971, jolloin rahaston kokonaisbudjettia lisättiin ja rahastolle muodostettiin selkeät kohderyhmät. Tehokkuuden lisäämiseksi alettiin laatia yhtenäisiä strategioita ja jälkikäite rahoituksen sijaan jäsenvaltiot saivat keskitetyn ennakkorahoituksen. Kun 1975 sosiaalirahaston rinnalle perustettiin uusi tukirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto EAKR, syntyi käsite ”rakennerahastot”. Rahastojen tehtävät eriytettiin siten, että ESR:n avulla pyritään nostamaan esimerkiksi osaamisen tasoa, ja siten edistämään työllistävyyttä ja tasa-arvoa, kun taas EAKR pyrkii tasoittamaan alueiden kehityseroja esimerkiksi infrastruktuurin kohentamisen kautta. (Hale 2007; Valtiontalouden tarkastusvirasto 2008)

ETY:n laajeneminen lisäsi edelleen bruttokansantuotteen vaihtelua jäsenmaiden kesken. 1980-luvulla rahaston uudistamistahti kiihtyi huomattavasti

erilaisten epäkohtien poistamisen ja pelisääntöjen tarkennusten vuoksi. Euroopan sosiaalirahastoa alettiin kanavoida erityisesti jäsenvaltioiden segregatiota (alueellista eriarvoistumista) vähentäväksi, eli käytännössä hankkeet kohdistettiin maatalousvaltaisten alueiden ja maiden työllisyyden edistämiseen. Lisäksi pitkäaikaistyöttömyyteen ja nuorten työttömyyteen kohdistettiin erityistä huomiota. (Brine 2002; Hale 2007)

Sosiaalirahaston suosio kasvoi edelleen kiihtyvällä tahdilla, mikä lisäsi rahaston ylläpitoon liittyvää hallinnollista työtä. Hankehakemuksia tulvi kaikilla jäsenvaltioiden kielillä ja potentiaalisesti hyvien hankkeiden erottaminen oli jatkuvasti hankalampaa. 1988 rahastoa uudistettiin jälleen merkittävästi, kun yksittäisten hankehakujen sijaan siirryttiin monivuotisiin ohjelmakausiin ja lisättiin samalla jäsenvaltioiden sekä komission välistä yhteistyötä. Rakennerrahastotoimintaan sisällytettiin myös additionaalisuusperiaate, eli EU-tuet eivät toimisi substituutteina vaan komplementteina kansallisille tuille. Ohjelmakausien käyttöönotto varmisti rahoituksen jatkuvuuden ja hankkeet pystyttiin aloittamaan riskittömämmin. (Bouvet ja Dall’ebra 2010, 504; Hale 2007)

1990-luvulla rakennerrahastojen merkitys kasvoi entisestään, kun niiden varat päätettiin kaksinkertaistaa vuosina 1994–1999 ensimmäiseen ohjelmakauden 1988–1993 verrattuna. Lisäksi rahaston tavoitteita tarkennettiin kohdistamaan aihealueisiin, joissa tarve oli suurin. Euroopan sosiaalirahastosta muodostui pääinstrumentti Euroopan työttömyysstrategiaan. ESR:n nähdään heijastelevan kokoonsa nähden hyvin yhteiskunnan ajattelu- ja toimintatapojen muutoksia rahaston pyrkiessä jatkuvasti yhä innovatiivisempiin ja tehokkaampiin toimintatapoihin. (Brine 2002; Hirvonen 1999)

Polverari ja Bachtler (2005, 36) kirjoittavat, miten aluekehityksen suunnittelusta on tullut entistä analyttisempää ja interaktiivisempää. Rakennerrahasto-ohjelmien tavoitteet ovat entistä selvemmin painottuneet endogeeniseen kasvuun, saavutettavuuteen ja kilpailukyvyn kohentamiseen, kun aikaisemmin tavoitteena oli suoraviivaisemmin BKT:n kasvu ja työpaikkojen luominen.

Alueellisten erojen tullessa yhä selvemmin esille on myös kehitystrendin vastatoimiin kiinnitetty jatkuvasti enemmän huomiota. Kasvava huomio alueellisten kehityserojen pienentämistä kohtaan on kasvattanut EU:n aluepolitiikan rahainstrumentit EU:n kokonaisbudjetin nopeimmin kasvavaksi komponentiksi (Puga 2002, 372). Tämänhetkinen talouskriisi pakottaa kuitenkin budjetin kiristämiseen, mikä saattaa heikentää joidenkin alueiden tukea nykyisestä, kun tukia kohdennetaan ensisijaisesti kaikista heikoimmille alueille (alueen ostovoimakorjattu BKT/as. alle 75% EU:n keskiarvosta). Viimeisimmät Euroopan Unioniin liittyneet uudet jäsenmaat ovat olleet pääsääntöisesti taloudellisesti heikommassa tilanteessa nykyisiin jäsenmaihin verrattuna, mikä on nostanut esimerkiksi Suomen periferiaseudut pois suhteellisesti heikoimpien alueiden listalta, vaikka talouskehitystä näillä alueilla ei välttämättä ole edes tapahtunut (Ziegler 2003, 308). Nykyisellä ohjelmakaudella Itä-Suomi kuuluu vielä ns. siirtymäalueeseen (alueen ostovoimakorjattu BKT/as. on 75-90% EU:n keskiarvosta), mutta Euroopan unionin laajentumisen ja uuden NUTS2 -aluejaon⁶ jälkeen

⁶ 1.1.2012 astui voimaan uusi NUTS2-luokitus, mikä muuttaa merkittävästi myös Suomen aluejakoa: Entinen Etelä-Suomi jakaantuu kahdeksi alueeksi muodostaen uuden metropolialueen Helsinki-Uusimaa, minkä lisäksi entiset Pohjois- ja Itä-Suomi yhdistyvät

Suomen kaikki alueet kuuluvat ns. kehittyneisiin alueisiin (alueen ostovoimakorjattu BKT yli 90% EU:n keskiarvosta). Ziegler (2003) huomauttaakin, että EU:n laajentumisen myötä juuri vanhat jäsenmaat voivat kohdata suuria rakenneongelmia rahoituksen loppuessa ongelmien edelleen jatkuessa.

2.4 Euroopan sosiaalirahasto Suomessa

EU:n harjoittaman aluepolitiikan syyt ovat pääasiassa poliittisia. Toisaalta maailmantalouden tilanteen kiristyttyä myös puhtaasti taloudelliset syyt ovat nousseet selvemmin esille (Valtioneuvoston kanslia 2000). EU:n harjoittamalla alue- ja rakennepolitiikalla, ts. koheesiopolitiikalla pyritään vähentämään kehityseroja alueiden välillä, keskittymään edistämään eniten jälkeenjääneiden alueiden asemaa. Koheesiolla pyritään tasa-arvon kohentamiseen taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti sekä kestäväen kehityksen edistämiseen. (Suomen rakennerahastostrategia 2007-2013 2007)

EU-jäsenyyden jälkeen Suomen aluepolitiikka on toiminut Euroopan rakennerahasto-ohjelmien ympärillä (Kangasharju ym. 1999b). Nykyään Suomessa toteutettavia rakennerahastoja on Euroopan aluekehitysrahasto EAKR ja Euroopan sosiaalirahasto ESR, jotka jakautuvat niin alueellisiin kuin valtakunnallisiin ohjelmiin. Alueellinen jako on tehty aikaisemmin kuvatun NUTS2-alueuokituksen pohjalta. Muita Suomessa toimivia EU-rahastoja ovat esimerkiksi Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto sekä Euroopan kalatalousrahasto EKTR. (Euroopan komissio 2007; Maa- ja metsätalousministeriö 2007a,b; Valtiontalouden tarkastusvirasto 2008)

Rakennerahastotoiminta on nykyään ohjelmaperusteista, eli kullekin seitsemivuotiselle ohjelmakaudelle tehdään strategiset linjavedot, joiden painopisteet noudattelevat melko tarkasti kulloinkin voimassa olevaa hallitusohjelmaa (Euroopan komissio 2007). Käynnissä oleva ohjelmakausi on Suomessa toteutettavista kolmas ja se suoritetaan vuosina 2007-2013. Seuraavaa ohjelmakautta 2014-2020 valmistellaan parhaillaan, ja siihen suunnitellut uudet linjavedot voivat tuoda suuriakin muutoksia rakennerahastojen toimintaan (Ehrsten 2011, Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

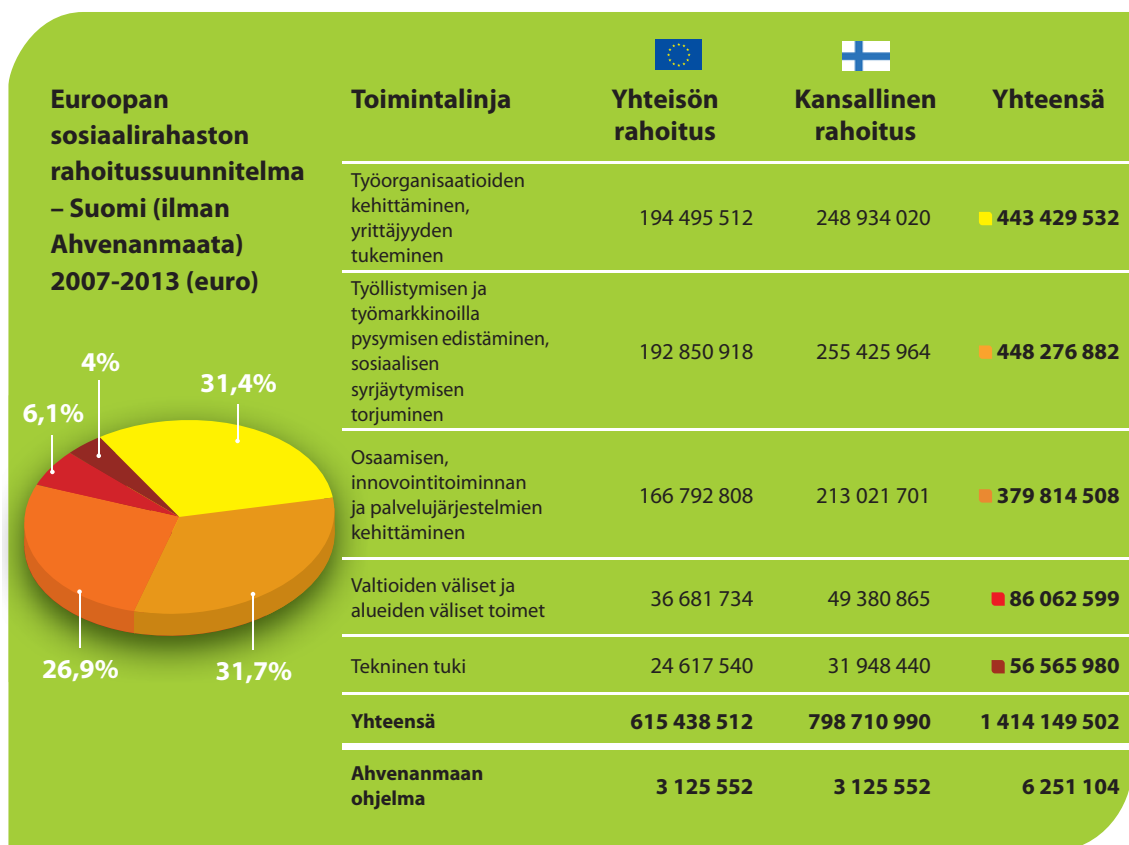
Euroopan sosiaalirahaston painopisteet ovat vaihdelleet vuosien saatossa, mutta nykyinen ohjelmakausi käsittää neljä toimintalinjaa:

1. Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen
2. Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen
3. Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis- ja palvelujärjestelmien kehittäminen

yhdeksi alueeksi. Nykyinen alueuokitus on havainnollistettu liitteessä 2. Nykyiseen ohjelmakauteen luokituksen muuttuminen ei tuo uudistuksia, mutta 2014 alkava uusi ohjelmakausi toteutetaan päivitetyn aluejaon mukaan. (Tilastokeskus 2011)

4. Jäsenvaltioiden ja alueiden välinen yhteistyö ESR-toiminnassa (Euroopan komissio 2007)

Euroopan sosiaalirahasto nojaa Lissabonin strategiaan⁷, joka uudistettiin kesällä 2005 keskittyen talouskasvun nopeuttamiseen ja työllisyyden parantamiseen. Lisäksi rakennerahasto-ohjelmat tukeutuvat EU:n koheesipolitiikan painotuksiin: pyritään alueiden houkuttelevuuden kohentamiseen, innovaation edistämiseen sekä työpaikkojen määrän ja laadun kasvattamiseen. (Työministeriö 2007)

KUVIO 1: ESR-ohjelman toimintalinjoittainen rahoitus 2007-2013. Lähde: Euroopan komissio 2011

Kuviossa 1 on havainnollistettu ESR:n rahoituksen lähde ja sen jakautuminen toimintalinjoittain. Käytettävissä oleva summa ohjelmakaudelle 2007 - 2013 on yhteensä 1,4 miljardia euroa, josta Euroopan yhteisön osuus on 615 miljoonaa euroa ja Suomen kansallinen rahoitusosuus noin 800 miljoonaa euroa. Summan voisi suhteuttaa esimerkiksi Suomen koko yliopistoverkon yhteenlaskettuun vuosibudjettiin, mikä on vuonna 2013 ministeriön arvion mukaan n. 1,85 miljardia euroa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012). Euroopan sosiaalirahaston rahoituskehys jakautuu koko ohjelmakaudelle (2007-2013) ja usean eri viran-

⁷ EU:n Lissabonin strategiaan linjattiin vuonna 2000 tavoitteeksi edetä tietoyhteiskuntakehityksen kärjessä panostamalla inhimilliseen pääomaan, yrittäjyyteen ja innovaatioihin. (Ritsilä ja Haukka 2005)

omaistahon käyttöön. ESR-ohjelman kansallisen rahoituksen muodostavat valtio, kunnat ja yksityinen sektori (esimerkiksi koulutuskuntayhtymät, yritykset, säätiöt, ELY-keskukset, opetushallitus sekä työ- ja elinkeinoministeriö). Itä-Suomelle on varattu edellä mainittujen lukujen sisällä omat erilliset rahoituskehitykset, sillä se on vielä tällä ohjelmakaudella kategorisoitu siirtymäalueeksi (alueen ostovoimakorjattu BKT/as. on 75-90% EU:n keskiarvosta), jonka kehittämiseen tarvitaan erityistä tukea. (Euroopan komissio 2007)

Euroopan sosiaalirahasto on sen merkittävästä roolista huolimatta kuitenkin vain kansallista toimintaa täydentävää ja sen tarkoitus on perustoiminnan ylläpitämisen sijaan pyrkiä kehittämään uutta – uusia toimintatapoja, koulutusohjelmia tai esimerkiksi yleistä tutkimustietoa. Toiminnalle ominaista on projektiluontoisuus, vaikka tavoitteena on toki pysyvien toimintatapojen kehittäminen. Alueelliset EU-ohjelmat muodostavat keskeisen osan Suomen varsinaisesta, ns. pienestä aluepolitiikasta, eli alueellisista talouden kehittämistoimenpiteistä, joten niiden jatkuva arviointi ja seurantatutkimus on perusteltua.

Taulukossa 1 on koonti eräistä Suomessa ohjelmakaudella 2007–2013 toteutettavista EU-rahastoista ja niiden arvioiduista budjettikehyksistä.

TAULUKKO 1: Eräiden Suomessa toteutettavien EU-rahastojen budjettivertailu. Lähde: Maa- ja metsätalousministeriö 2007a,b; Vipuvoimaa EU:lta 2008

Rahasto	Suomen rahoituskehys 2007 - 2013 (EU + kansallinen julkinen)
Euroopan maaseuturahasto	noin 6,7 mrd €
Euroopan aluekehitysrahasto	noin 2,1 mrd €
Euroopan sosiaalirahasto	noin 1,4 mrd €
Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoite sekä Euroopan naapurisuus- ja kumppanuusinstrumentti (ENPI CBC)	yhteensä noin 120 milj €
Euroopan kalatalousrahasto	noin 90 milj €

2.5 Havainnot kansallisesta aluepolitiikasta

Euroopan taloudellinen integraatio toi mukanaan merkittäviä muutoksia, sillä Suomessa harjoitettuun kansalliseen aluepolitiikkaan oli liitettävä EU:n yhteinen aluepolitiikka. Komission linjavedot ja Suomen kansalliset intressit eivät ole ajautuneet missään vaiheessa suoranaisesti törmäyskurssille, mutta täysin ongelmattomasti linjausten yhteensovittamista ei ole voitu toteuttaa. Uutta Euroopan komission työllisyys ja kasvustrategiaa Eurooppa 2020 -strategiaa suunniteltaessa on kuitenkin otettu jäsenmaiden erityispiirteet paremmin huomioon jo valmisteluvaiheessa, kun aikaisemmassa Lissabonin strategiassa unionimaita käsiteltiin yhtenä suurena kokonaisuutena. (Vaarama ym. 2010)

Tokila mainitsee väitöskirjassaan (2011), että yhtenäisten kansallisten linjavetojen sijaan alueellisista omista lähtökohdista rakennettujen ohjelmien lisääminen lisääisi tuen tehokkuutta. Seuraavaa ohjelmakautta valmisteltaessa kehitys näyttää menevän kuitenkin juuri päinvastaiseen suuntaan, eli tarjolla saat-
taa olla vain valtakunnallisia kehittämishankkeita (Ehrsten 2011).

1990-luvun aluepolitiikan murroksessa kuvaavaksi tekijäksi nousi ohjelma-
moperusteisuus, joka on kasvanut tähän päivään asti. Ohjelmilla pyritään ko-
koamaan aikaisemmin ehkä erillisiksi jääneitä hankkeita isommiksi kokonai-
suuksiksi. Ohjelmien tarkoitus ei ole asettaa tiettyjä muotteja, vaan enemmän-
kin sovittaa laajempia suuntaviivoja (Euroopan komissio 2007; Virranta 2001).
Suomessa aluepolitiikka on perinteisesti ollut tehokkuuden ja tasa-arvoisuuden
tasapainoilua. Painotus näiden kahden välillä on vaihdellut kulloisenkin talou-
dellisen tilanteen mukaan, mutta tämän hetkisen näkymän mukaan painopiste
on kääntymässä tehokkuuden korostamiseen (Tervo 2005; Tokila 2011). Seuraa-
va ohjelmakausi siirtyneekin nykyään valvontaa ja tarkastusta painottavasta
"taloushallinnollisesta ohjauksesta" tulosperusteiseen koheesiopolitiikkaan
(Railimo 2011).

Aluepolitiikkaa kritisoidaan toisinaan yhdenvertaisuuteen vedoten: sano-
taan, että yrityksiä ei tulisi sponsoroida pelkästään tämän sijoittumisen perus-
teella. Kritiikki nousee esille varsinkin silloin, kun tukialueisiin tehdään rajave-
toja ja alueen ulkopuolelle jäävät alueet tuntevat jäävänsä kohtuuttomaan ase-
maan. Tukialueen ulkopuolelle jäävät seudut eivät välttämättä ominaisuuksil-
taan poikkea tuetusta alueesta, mutta tukien kautta syntyy kannustin alueen
toimijoille ja kuluttajille siirtyä tuetulle naapurialueelle. Aluepolitiikkaa arvos-
tellaan myös sen tarpeettomuudesta. Tulonsiirrot vauraimpien ja köyhimpien
alueiden välillä voivat olla huomattavan suuria, mikä herättää usein kiivastakin
kyseenalaistamista aluepolitiikan oikeudenmukaisuutta kohtaan. (Valtioneu-
voston kanslia 2000)

Syksyllä 2012 Suomen Yleisradion MOT-ohjelma herätti mediassa keskus-
telua yritystukijärjestelmien "kanta-asiakasjärjestelmästä" kysyen, rahoitetaan-
ko EU-tuilla yritysten perustoimintaa? Raportissa kerrottiin, kuinka Ylen koko-
amien tilastojen mukaan EU-tuet suuntautuvat yleensä samoille toteuttajille:
hakijat tottuvat hakemaan ja rahoittajat rahoittamaan. Hallintabyrokratian ke-
ventäminen ja koko rahoitusketjun tekeminen entistä läpinäkyvämmäksi voisi
ainakin vähentää osaa ohjelman herättämästä kritiikinaiheesta.

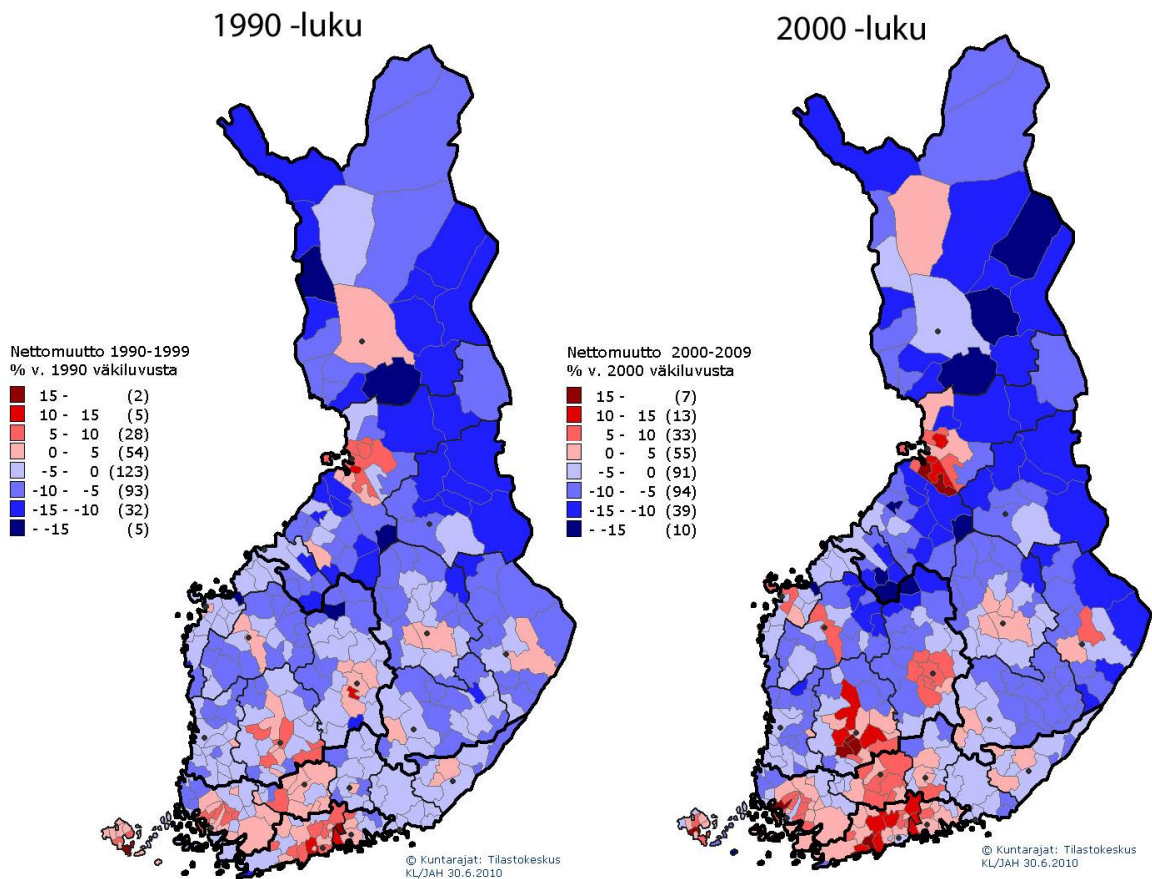
3 ALUEKEHITYS SUOMESSA

Suomi on pinta-alaltaan Euroopan unionin suurimpia maita, joten rajojemme sisään mahtuu luonnollisesti ominaisuuksiltaan hyvin erityyppisiä alueita. Valtiotasoinen luokittelu ei siten välttämättä toisi alueellisia eroavaisuuksia tarpeeksi hyvin esille, joten Euroopan komissio on määritellyt aluetukien lähtökohdaksi NUTS2-tasoinen alueluokittelu. Liitteessä 1 on esitelty vielä ohjelma-kaudella 2007–2013 voimassaoleva NUTS2-aluejako Suomessa. Seuraavissa kappaleissa esittelen alueiden merkittävimpiä eroavaisuuksia ja ongelmia muuttoliikkeen, tuotannon ja työllisyyden kannalta, joihin Suomen aluepolitiikalla osaltaan juuri Euroopan sosiaalirahaston kautta pyritään vastaamaan.

3.1 Muuttoliike

Muuttoliike on viime vuosina ollut yhä kiihtyvämpää niin absoluuttisesti kuin väkilukuun suhteutettuna. Kuviossa 2 on raportoitu nettomuutto kunnittain. Muuttoliikettä kuvaavista kartoista nähdään kiihtyvä agglomeraatiotrendi: väestö keskittyy yhä voimakkaammin kaupunkialueille periferia-alueiden kustannuksella. Selviä kasvavia väestökeskittymiä löytyy kuitenkin jokaisen suuralueen sisältä. Kasvukeskusten sijainnissa maan sisäisellä muuttoliikkeellä mitattuna ei ole tapahtunut muutoksia 1990-lukuun verrattuna. (Halonen 2011)

Väestö on kasvanut jo pidemmän aikaa kaikissa yliopistokaupungeissa ja niiden lähialueilla, mutta merkittävimmin vain suurimmissa yliopistoseutukunnissa. Opiskelijat näyttävätkin muuttavan pienemmiltä yliopistopaikkakunnilta suurimpiin kasvukeskuksiin opintojen jälkeen (Valtioneuvoston kanslia 2000). Suurinta väestöpohjan suhteellinen pienentyminen on Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen suuralueilla, joihin tosin kumpaankin mahtuu myös vetovoimaisia kaupunkialueita (kuten Oulu ja Kuopio).

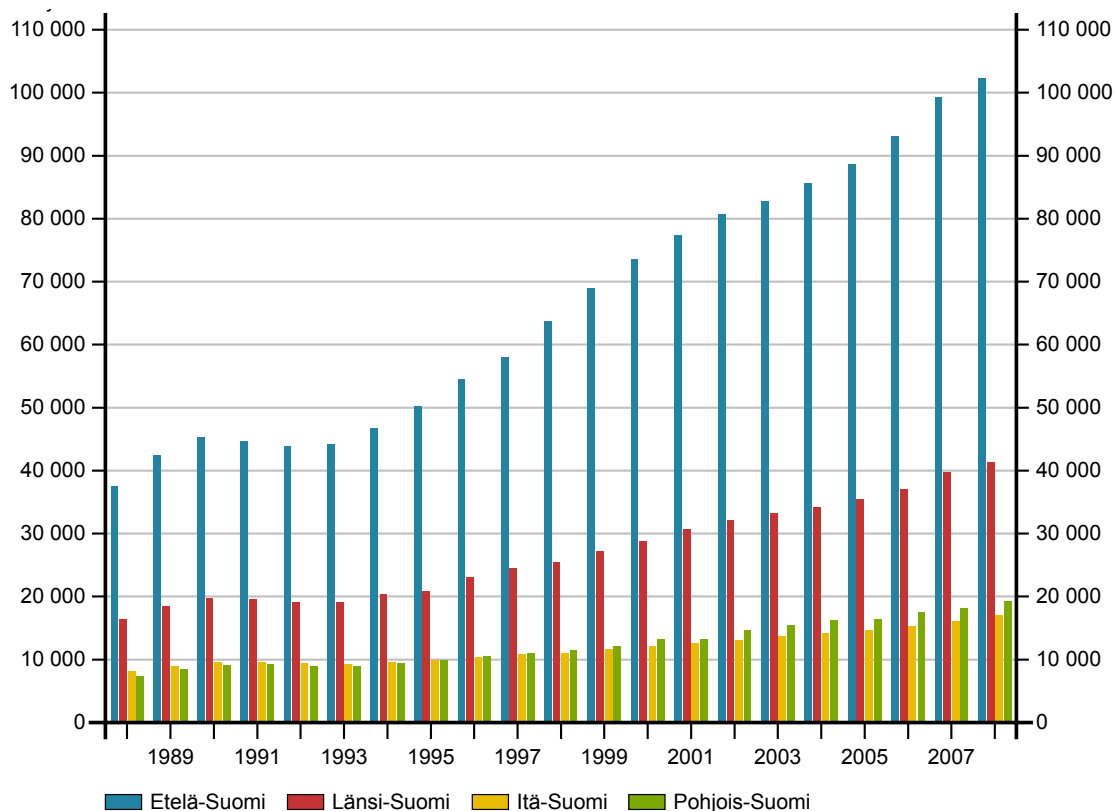

KUVIO 2: Kuntien välinen nettomuutto 1990- ja 2000 -luvuilla. Lähde: Halonen 2011

3.2 Tuotanto

Kuviosta 3 voi havaita, että vaikka tuotannon arvo on kasvanut Suomen jokaisella suuralueella 1990-luvun laman jälkeen, ovat alueelliset erot samalla korostuneet vuodelta. Tuotanto keskittyy yhä voimakkaammin Etelä-Suomeen, Itä- ja Pohjois-Suomen jäädessä jatkuvasti jälkeen myös Länsi-Suomen kehityksestä.

Perimmäiseksi syyksi väestön keskittymisessä sanotaan tuotannon ja työpaikkojen alueellinen keskittyminen. Koska tuotannon lisäksi myös väestö keskittyy, on huomattava, että mitattaessa tuotantoa BKT/capita -mittarilla on tuotannon arvo henkeä kohden säilynyt alueellisesti kuitenkin kohtuullisen muuttumattomana (Kangasharju ym. 1999a).

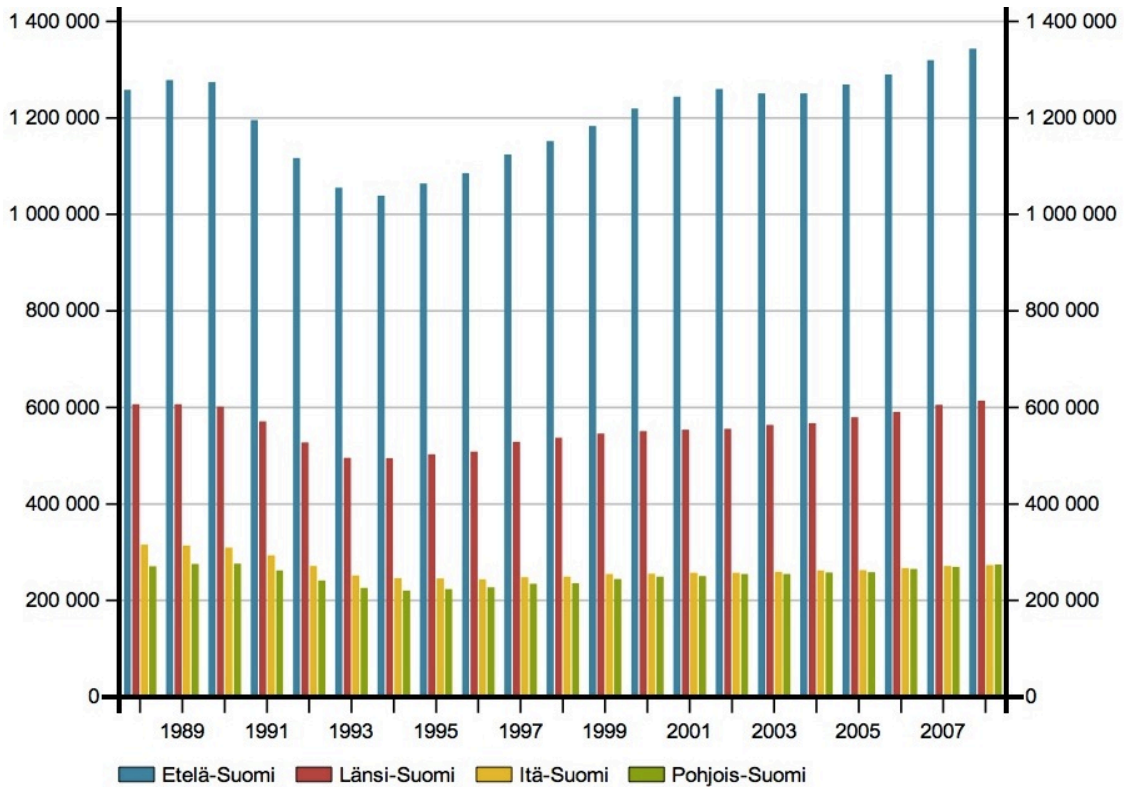
KUVIO 3: Tuotannon arvo suuralueittain 1988-2008 (milj. €). Lähde: Tilastokeskus 2012

3.3 Työllisyys

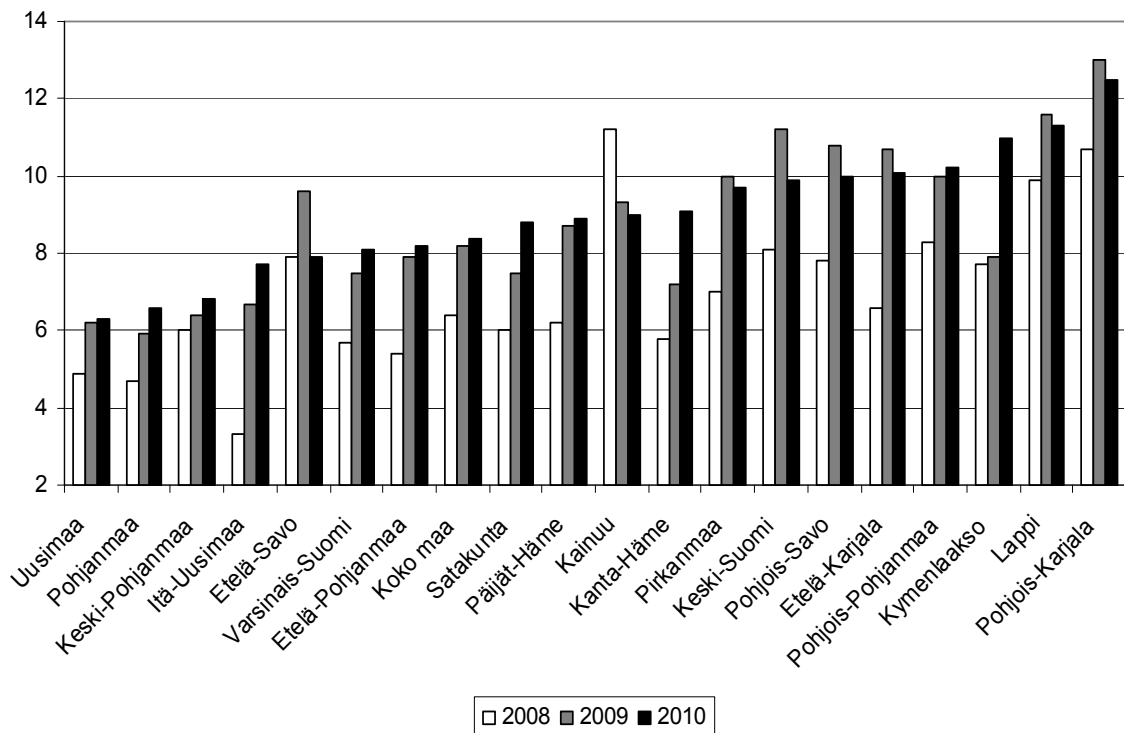
Työllisten määrää kuvaavasta tilastosta (Kuvio 4) nähdään edelleen samansuuntaista kehitystä. Viime vuosina selvää työllisyyden kasvua on nähtävillä vain Etelä-Suomessa. Itä- ja Pohjois-Suomi ovat jonkinlaisen stagnaation vallassa työllisyyden suhteen. Alueiden keskinäiset suhteelliset erot ovat kuitenkin korostuneet, sillä työllisyyden kasvuvauhti keskittyy voimakkaimmin vahvan kasvukeskuksen omaaviin maakuntiin. (Lindgren 2004)

Työttömien määrää osoittavasta kuviosta 5 nähdään edelleen suurta eriarvoisuutta alueiden kesken. Alhaisin työttömyys on odotetusti vahvoilla kaupunkialueilla, mutta suuraluetasolla tarkasteltuna erot sekoittuvat. Suurimmas- ta työttömyysasteesta kärsitään periferia-alueilla Lapissa ja Pohjois-Karjalassa, mutta muut alueet hajautuvat työttömyysasteella mitattuna.

Työttömyys kasvoi koko Suomessa 2008 alkaneen talouskriisin seurauksena. Uudelle vuosikymmenelle tultaessa työttömyyden kasvu kuitenkin hidastui ja osissa maakuntia kääntyi jopa laskuun. On myös huomattava, että poistuma työelämästä kasvaa kaikilla alueilla suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle, mikä voi vaikuttaa positiivisesti työttömyysasteen kehitykseen, mutta kansantaloudellisesti se asettaa vain uusia haasteita. (Kaarna ja Mella 2011)

KUVIO 4: Työllisyys suuralueittain 1988-2008 (hlöä). Lähde: Tilastokeskus 2012

KUVIO 5: Työttömyysaste (%) maakunnittain vuosina 2008-2010. Lähde: Kaarna ja Mella 2011

3.4 Kehityksen arviointia

Suomessa on nähtävillä kaksi selkeää kehityssuuntaa: lamanaikainen konvergenssi alueellisissa tuloeroissa on tahtunut tai kääntynyt jopa laskuun, ja toisaalta samalla on havaittavissa selkeää agglomeraatiota vahvoille kaupunkialueille. 1990-luvulta kiihtynyt teknologiapainotteinen kasvu on pitkälti keskittynyt seuraaviin kaupunkeihin: Helsinki, Oulu, Tampere, Turku ja Jyväskylä (Tervo 2005).

Edellä olevista kuvista nähdään miten – lähes mittarista riippumatta – alueiden väliset suhteelliset erot jatkavat vain kasvuaan. Työllisyys ja tuotanto kasvavat suhteellisesti nopeammin maakunnissa, joissa sijaitsee voimakas kasvukeskus. Osassa syrjäseutuja on voitu painua jopa 1990-luvun lamaa alemmalle tasolle. Ahkerimpia muuttajia ovat hyvin koulutetut ja parhaassa työiässä olevat, mikä aiheuttaa muuttotappioalueille entistä suurempia ongelmia, kun talouden positiiviselle kehitykselle välttämättömät tukipilarit katoavat toiselle alueelle. Muuttotappioalueiden osaamispääoma heikentyy muuttovirran myötä, minkä vuoksi alueilla ei ole enää välttämättä osaamista hyödyntää muita käytettävissä olevia resursseja. (Kangasharju ym. 1999a; Lindgren 2004)

Muuttotappioalueiden ongelmat heijastuvat jokaiseen ikäryhmään. Terveystieteiden keskitämisyjärjestelyt voivat hankaloittaa erityisesti ikääntyneiden tilannetta, esimerkiksi jos terveyskeskukseen voi olla kymmeniä kilometrejä matkaa eikä julkinen liikenne välttämättä yllä lähellekään asuinpaikkaa. Työikäiset kohtaavat ongelmia vaikkapa työmahdollisuuksien rajallisuutena. Kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajantoiminnan karsiutuminen voi heijastua vahvasti alueen asukkaiden hyvinvointiin ikään katsomatta. Kaupunkiseutujen menestyessä joillakin periferia-alueilla asukas pohja ja syntyvyys on pienentynyt niin vähäiseksi, että viime vuosikymmeninä kukoistaneet kyläkoulut ovat oppilaskadon vuoksi harventuneet huomattavasti. Kyläkouluverkoston jatkuvasti pienentyessä peruskoulua käyvien oppilaiden koulumatkat ovat voineet kasvaa kohtuuttoman pitkiksi, mikä on jo joissain tapauksissa johtanut monelta kantilta ongelmallisen (Ukkola-Willman 2005) asuntolatoiminnan uudelleenkäynnistämiseen.

Kangasharju ym. (1999b) kirjoittavat, miten Suomessa on ollut nähtävillä kaksi lähes vastakkaista politiikkasuositusta: toisaalta vaaditaan aluepolitiikan tehostamista muuttoliiketrendin hidastamiseksi ja alueellisten kehityserojen tasaamista, mutta toisaalta ajetaan muutoksia työvoiman liikkuvuuden lisäämiseksi. Muuttoliike nostaa yleensä muuttajien tulotasoa ja parantaa työllistymismahdollisuuksia, mutta on kuitenkin työmarkkinoiden sopeutuskeinona ongelmallinen. Mikäli muuttoliike vetää muuttotappioalueen nuorimman ja koulutetuimman väestön, vaikuttaa se väistämättä kyseisen alueen kasvumahdollisuuksiin. Jos iäkkäimpien muuttohalukkuus jää alhaisemmaksi, niin lopulta esimerkiksi kuntien vanhustenhoitokustannukset lisääntyvät. Väestön ikääntyminen heikentää kuntien rahoitusasemaa kasvaneiden terveydenhoitotarpeiden kautta. Alueellinen ikärakenne ja koulutustaso vaikuttaa merkittävästi myös yritysten sijoittumishalukkuuteen. Yhtenä suurimpana tulevaisuuden

haasteena tuleekin olemaan juuri maamme ikärakenteen muuttuminen ja väestön ikääntyminen. (Ahokas 2007)

Työttömyyden nähdään vaivaavan kaikkia seutukuntia alueesta riippumatta, mutta heikoimmin menestyvät seutukunnat jakautuvat karkeasti kahteen päätyyppiin: syrjäisiin maatalousvaltaisiin seutukuntiin ja teollistuneisiin kaupunkialueisiin. Työttömyysalueiden monimuotoisuus vaatii täten monipuolisuutta ja joustavuutta myös työttömyyden vähentämiseen suunnatuilta toimenpiteiltä (Valtioneuvoston kanslia 2000). Aluepolitiikasta täytyy kehittää jatkossakin yhä suunnitelmallisempaa, jotta epäarvoisuuteen johtaviin muutoksiin pystyttäisiin vastaamaan yhä tehokkaammin ja entistä pienemmillä resursseilla.

Edellä esitetyt pitkän aikavälin kuvaajat (kuviot 3 ja 4) eivät yllä työttömyysastekuvaajaa lukuun ottamatta ilmentämään vuonna 2008 alkaneen ja osittain edelleen jatkuvan globaalitalouden laskukauden seurauksia. Suomen tuotantorakenteen vahvan vientipainotteisuuden vuoksi vaikutukset maailmanmarkkinahäiriöiden alkuvaiheesta lähtien olivat tuoreiden tilastojen mukaan (Tilastokeskus 2013) suuralueesta riippumatta voimakkaat. Tuotanto- ja työllisyyskuvaajien pitkään jatkuneet kasvutrendit kääntyivät laskuun. Toisaalta kuvioissa 3 ja 4 ei myöskään ole vielä täysimääräisesti mukana tuoreen kaivosbuumin seurauksia, mikä on tuonut valtavia niin ulkomaisia kuin kotimaisia investointeja kaivosalueille. Kaivosteollisuuden nousu onkin osaltaan ollut tasottamassa lamasta Pohjois- ja Itä-Suomeen kohdistuneita seurauksia ja lopulta jopa laskenut tiettyjen seutukuntien työttömyysprosentteja, kääntänyt muuttovirran, nostanut tuotantoa sekä vilkastuttanut muun muassa kyseisen alueen rakennusteollisuutta⁸.

Nykyisen ohjelmakauden rakennerahastohankkeille lamakausi onkin varmasti asettanut omat haasteensa. Projektien suunnitteluvaiheiden pituus vaihtelee runsaasti, ja lopulta toteutusvaiheeseen päässeen hankkeen toimintaympäristö on voinut olla kovin erilainen, kuin minkä pohjalta hanke oli tarkoitus toteuttaa.

⁸ Kaivostoiminnan kasvavaa osaavaa työvoimakysyntää vastaamaan on osin ESR-varoin rahoitettu ylimatekunnallinen kehittämishanke, joka mahdollistaisi Suomessa kaivannaisalan laajamittaisen korkeakoulutasoisen insinöörikoulutuksen aloittamisen. <https://www.eura2007.fi/rrt/iepa/projekti.php?projekтикoodi=S11894>

4 TUTKIMUSTULOKSIA RAKENNERAHASTOISTA

Seuraavaksi raportoin muutamia rakennerahastoihin liittyvien tutkimusten ja raporttien päätuloksia. Tutkimuksia on toteutettu niin Suomessa kuin aggregaattitasolla koko Euroopan laajuisesti, aineistojen ja tutkimusmenetelmien vaihdellessa hyvin kirjavasti. Olen kerännyt tutkimusten yhteenvedot taulukoihin 2 ja 3.

4.1 Tutkimustuloksia Suomesta

Suomalaisia tutkimuksia Euroopan rakennerahastojen vaikutuksista ja vaikutavuudesta on tehty ensimmäisestä Suomessa toteutetusta ohjelmakaudesta lähtien, joissa rahastoja on tarkasteltu sekä kokonaisuutena että yksityiskohtaisemmin hanketasolla. Tutkimukset ovat pääosin laadullisia ja keskittyvät toimintalinjojen sisällöllisiin tarkasteluihin ja ovat monesti luonteeltaan enemmänkin raportoivia. Laajamittaisia ekonometrisiä mallinnuksia nykyisestä ohjelmakaudesta ei ole tehty. Ensimmäisen Suomessa toteutetun rakennerahastokauden ex-ante -arviointia hankaloitti puutteellinen tilastointitapa, sillä määrällisten tavoitteiden raportointia ja seuranta ei toteutettu kovin tarkasti. Lisäksi varsinkin välillisten vaikutusten arvioinnin riittämättömyys vaikeutti juuri työllisyyteen vaikuttavien toimien laajuuden selvittämistä. Arviointeja ei myöskään otettu tosiasiallisesti huomioon ja keskustelu niiden tiimoilta koettiin puutteelliseksi (EU:n tilintarkastustuomioistuin 1998).

Johanna Hirvonen on Pro gradu -tutkielmassaan (1999) tutkinut Etelä-Savon työttömille suunnattujen ESR-hankkeiden kohdentumista ja vaikuttavuutta. Tutkimuksen mukaan hankkeet eivät ole kohdentuneet kyseisen alueen työttömyysrakennetta vastaavasti. Lisäksi hankkeisiin osallistuneiden ikä- ja koulutusjakauma ei noudata seudun todellisia tarpeita: alueen suurimpana ongelmaryhmänä Hirvonen toteaa olevan ikääntyvät työttömät, mutta ESR-hankkeet ovat kohdistuneet ensisijaisesti nuoriin. Kaiken kaikkiaan ESR-hankkeiden työllistämisaikutukset eivät olleet kovinkaan hyviä, Hirvonen mainitsee.

Ritsilä ja Tokila (2005) tutkivat yritystukea saaneita hankkeita, jotka on toteutettu vuosina 2001–2003. Tutkimuksessaan he toteavat, että julkisella yritystuella on tukityypistä riippumatta ollut selkeä positiivinen vaikutus hankkeen toteutumiseen. Tukien nähdään toimivan joko perusteellisena edellytyksenä hankkeen aloittamiselle, auttavan laajentamaan hankkeen sisältöä tai lisäävän toteutuksen laatua. Ritsilä ja Tokila huomauttavat, että yritystuilla ei heidän tutkimuksensa mukaan ole kuitenkaan ollut kovin merkittävää hankkeen toteutusta *aikaistavaa* vaikutusta.

Yritystoiminnan tukeminen voi olla kannattavaa yhden alueen näkökulmasta, mutta kansantalouden tasolla tarkasteltuna tukijärjestelmän on väitetty johtavan kilpailun vääristymiseen alueiden välillä (Valtioneuvoston kanslia 2000). Kuitenkin Ritsilän ja Tokilan (2005) tutkimuksessa merkittävä havainto oli, että yritystukien haitalliset kilpailuvaikutukset olivat kokonaisuuteen nähden melko vähäisiä, mikä osoittaa yritystukien korjaavan markkinoiden toimintatavajasta kilpailun vääristämisen sijaan.

Valtioneuvoston kanslian asettaman työryhmän kokoamissa ensimmäisen ohjelmakauden arviointituloksissa (2000) kerrotaan, että ohjelmat jäivät yleisesti tavoitteistaan. Tärkeimpänä syynä mainittiin, että tavoitteet olivat alunperinkin liian korkealla. Lisäksi ongelmien kokoon nähden ohjelmien resurssit olivat riittämättömiä. Tavoitteissa onnistuivat parhaiten hankkeet, joiden toteuttajilla oli hanketyöstä aikaisempaa kokemusta, yrittäjien oma rahoituspanos hankkeeseen oli suuri ja hankeyrittäjällä oli hyvä markkinatuntemus. Työryhmän arviointikoonnin mukaan hankerahoituksella pystyttiin korkeintaan hillitsemään tuotannon ja väestön agglomeraatiota.

Valtiontalouden tarkastusviraston tekemän tarkastuksen mukaan (2008) ESR-hankkeet ovat pitkäkestoisempia täysin kansallisiin hankkeisiin verrattuna. Lisäksi ESR-tuet ovat mahdollistaneet riskialttiimpien ja innovatiivisten toimintamallien kehittämisen ja toteuttamisen. Samassa arvioinnissa todetaan, että suurta osaa Euroopan sosiaalirahastosta rahoitetuista hankkeista ei olisi toteutettu täysimääräisenä ilman tukea. Valtakari ja Pekkala (2012) kirjoittavat omassa arvioinnissaan jyrkemmin, kuinka uusista (2010 tai 2011 aloitettu) ESR-hankkeista *yksikään* ei olisi toteutunut samanmuotoisena ilman rakennerahastotukea. Kyselyihin tosin suhtaudutaan lähes kriittikittömästi, vaikka lienee oletettavaa, että vastaaja yliarvioi rahoituksen tärkeyden varmistukseensa rahoituskanavan jatkuvuuden. Harhasta huolimatta rakennerahastotuen lisäävä ja täydentävä vaikutus (additionaalisuus) lienee silti merkittävä.

Valtakarin ja Pekkalan (2012) lisäksi myös Ponnikas ym. (2012) nostavat tekstissään esille viranomaistoiminnan epäyhtenäisyyden. Eri alueilla voi olla suuriakin eroja ohjeistusten ja määräysten toteutuksissa ja tulkinnoissa. Tämä on heidän mukaansa asettanut hanketoteuttajat erilaiseen asemaan alueesta riippuen, joten Ponnikas ym. kirjoittavat, että rahoittajaorganisaatiomäärää olisi sikin vähennettävä tai toimintatapoja yhtenäistettävä tehokkaasti jollain muulla keinolla. Lisäksi yhteistyötä ja vuorovaikutusta tulisi lisätä niin muiden rakennerahastojen ja EU-ohjelmien, kuin kansallisen rahoituksenkin välillä, jotta esimerkiksi hankkeissa syntyneet hyvät käytänteet eivät katoaisi projektien päätyttyä.

Vaikka varsinkin nykyisellä ohjelmakaudella työllisyys- ja yrityshankkeet näyttävät toteutuvan odotettua suuremmin tuloksin, tulisi totuudenmukaisemman kuvan saamiseksi hankkeiden tuloksia tulkita ennemminkin nettotulosten (bruttotuloksista vähennetään hankkeista koituvat hukka- ja syrjäytymisvaikutukset) pohjalta. Syrjäytymisvaikutus tarkoittaa tulosta, joka on saatu aikaan jonkin toisen alueen tai toiminnan kustannuksella: esimerkiksi, jos ESR-hanketuella toteutettu yritystoiminnan laajentaminen johtaa toisen liikkeenharjoittajan toiminnan supistamiseen tai jopa alasajoon. Hankkeiden nettovaikutukset voivat siis makrotasolla olla pienempiä tai jopa negatiivisia hankkeista raportoitaviin bruttotuloksiin verrattuna. Rakennerahastotoiminnan syrjäytymisvaikutuksista raportoidaan arviointitutkimuksissa kuitenkin vähäisesti. Mikäli syrjäytymisvaikutuksia ylipäättään edes mainitaan, perustellaan tulosten bruttolukujen käyttöä ja ulkois- ja syrjäytymisvaikutusten puuttumista niiden mittaamisen ja arvioinnin vaikeudella (Karjalainen ym. 2007, 5).

TAULUKKO 2: Rakennerahastojen arviointitutkimuksia Suomesta

Tekijä(t), vuosi	Tutkimuskohde	Tulokset
Valtakari, M. ja Pekkala, H. (2012)	Manner-Suomen ESR-ohjelman toimeenpanon arviointi, kolmas ohjelmakausi	Hankkeiden toteutus riippuvainen ESR-tuesta, viranomaistasolla liikaa vaihtelua eri käytännöissä eri alueiden välillä.
Ponnikas ym. (2012)	Manner-Suomen ESR-ohjelman strateginen arviointi, kolmas ohjelmakausi	Indikaattoritavoitteet tullaan saavuttamaan, mutta hankkeiden hyviä käytänteitä valuu hukkaan.
Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2008)	Toinen ohjelmakausi	ESR-tuki mahdollistaa innovaatio-toimintaa ja laajentaa hankkeiden sisältöä.
Ritsilä, J. ja Tokila, A. (2005)	Yritystukilain arviointi	Hankkeiden toteuttaminen monesti mahdotonta ilman julkista yritystukea
Valtioneuvoston kanslia. (2000)	Ensimmäinen ohjelmakausi	Rakennerahasto-ohjelmat jäivät yleisesti tavoitteistaan.
EU:n tilintarkastustuomioistuim. (1998)	Ensimmäinen ohjelmakausi	Hanketietojen tilastointi riittämätöntä, kehityskeskustelu puutteellista

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksen (2006) mukaan ohjelmakauden 1994-1999 kaikkiin jäsenmaihin kohdistuneiden jälkiarviointien tarkastuksessa hukka- ja syrjäytymisvaikutuksia ei juurikaan huomioitu tai niiden yksityiskohtainen arviointi oli puutteellista. Tilintarkastustuomioistuin arvioi omassa raportissaan hukka- ja syrjäytymisvaikutusten osuuden luotujen työpaikkojen kohdalla olevan huomattava, tosin toteamus jää tekstissä perustelemattomaksi.

4.2 Rakennerahastotutkimuksia EU:n tasolla

Rakennerahastojen kautta on Euroopassa liikkunut vuosikymmenten aikana valtavasti resursseja, Suomessakin jo lähes parikymmentä vuotta, joten onkin oikeutettua kysyä, onko yli puoli vuosisataa kestänyt rakennerahastotoiminta ylipäättään tuonut aluepoliittisesti toivottuja tuloksia? Euroopan unionin yhteisestä aluepolitiikasta on tehty lukuisia ekonometrisiä tutkimuksia, varsinkin EU-12 ja EU-15 -maiden data-aineistolla, joiden kohdalla aikasarjoista saadaan riittävän pitkiä. Tutkimustulokset ovat kovin erimielisiä vaikutusten suuruudesta, mutta rakennerahastotoiminnan kokonaisuudessaan positiivinen vaikutus tulee tutkimuksissa säännönmukaisesti esille. Empiriassa käytetyistä menetelmistä ja muuttujista riippuen tulosten tilastollinen merkitsevyys kuitenkin katoaa osassa tutkimuksia (esim. Dall'erna ja Le Gallo 2008). Taulukkoon 3 on koottu päätuloksia muutamasta empiirisestä tutkimuksesta EU:n rakennerahastojen vaikutuksesta alueen talouskasvuun.

Tuoreimmat tutkimukset tukeutuvat vahvasti NEG:n ja endogeenisen kasvun teorioihin: epätäydellinen kilpailu, tiedon ja taidon ylivuoto sekä suur- tuotannon edut istuvat reaali maailmaan paremmin kuin aikaisemmat neoklassisen kasvuteorian oletukset. Endogeenisen kasvun teoria, toisin kuin neoklassinen viitekehys, ei esimerkiksi ennusta konvergoitumista vaikka hyödykkeiden ja työvoiman liikkuminen olisi vapaata. (Martin 1999, 14)

Martinin mukaan alueellinen keskittyminen lisää innovaatioastetta, mikä kasvattaa pitkän aikavälin ja suuremman alueen kokonaistaloudellista kasvua. Hidaskin pitkän aikavälin maiden *välinen* konvergenssi voi vaatia maiden *sisäistä* divergoitumista. Martin kokoaa havaintojaan ja toteaa, että neoklassinen kasvumalli näyttäisi toteutuvan maiden välillä ja endogeenisen kasvun teoria enemmänkin maiden sisällä. Tähän Martin listaa artikkelissaan kolme perustetta: 1) ylivuoto tapahtuu monesti maantieteellisesti pienen alueen sisällä, 2) maiden välinen muuttoliike on pysynyt pienenä kulttuuristen ja kielellisten esteiden takia, sekä 3) kaupankäyntikustannukset voivat olla pienempiä alueiden kuin maiden välillä. (Martin 1999, 14-18)

Martin kirjoittaa edelleen, kuinka Euroopan politiikkapäätäjät toivovat yhteiseltä aluepolitiikalta ehkä mahdollisia tuloksia: pitäisi vähentää maiden sisäisiä kehityseroja, nostaa tehokkuutta niin kansallisella kuin koko Euroopan tasolla ja vähentää samalla myös maiden välisiä kehityseroja. Hän korostaa kuinka tavoitteet kohtaavat alueellisella tasolla yleensä valintatilanteen tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välillä. Varsinkin pitkän aikavälin vaikutukset ovat voineet olla arvaamattomia, joskus jopa lyhyen aikavälin vaikutuksiin nähden päinvastaisia. Myös monet muut tutkijat ovat kirjoittaneet epäilyksiään rakennerahastojen kyvystä vastata niille osoitettuihin haasteisiin (Esim. Puga 2002; Rodríguez-Pose ja Fratesi 2003).

Rodríguez-Pose ja Fratesi (2003) alleviivaavat (kuten myös esim. Mohl ja Hagen 2010), miten rakennerahastojen kautta saatavat hyödyt voivat monesti realisoitua talouskasvuun vasta pitkän aikavälin jälkeen kuten esimerkiksi infrastruktuuri-investoinneissa. Tosin heidän tutkimuksessaan käyttämä kuudella vuodella aikaviivästetty muuttujakaan ei noussut tilastollisesti merkitseväksi.

Mohl'n ja Hagenin tutkimuksessa (2010) sen sijaan aikaviivästys nousee avainasemaan ja on myös tilastollisesti merkitsevä. Lisäksi Rodríguez-Pose ja Fratesi huomauttavat, että vaikka rahastojen rahamäärä on kasvanut vuosien saatossa, voivat käytettävissä olevat resurssit olla vielä liian pieniä, jotta niillä saisi merkittävää muutosta aikaan talouskasvussa. Vaikka huomionarvoista konvergenssia ei empirioissa ilmenisikään, heidän mukaansa Euroopan rakennerahastot voivat enemmänkin toiminnallaan estää suurempaa divergenssiä kuin edistää huomattavampaa koheesiota. Kaiken kaikkiaan alueiden väliset erot Euroopan tasolla ovat saavuttaneet jonkinmukaisen stagnaatiotilan, merkittävää kehitystä ei tapahdu juuri kumpaankaan suuntaan. (Rodríguez-Pose ja Fratesi 2003, 19)

Myös Hurst ym. (2000) huomauttavat, että tuloerot viime vuosikymmeninä Euroopan sisällä ovat pysyneet kokonaistasolla suhteellisen vakiona. Rikkaat rikastuvat ja niin tekevät myös köyhät, mutta eivät rikkaita nopeammin, jolloin hyvinvointierojen kiinnikuromista ei tapahdu. Pysyvälle kehityserolle he listaavat kolme syytä: 1) Teknologiset ulkoisvaikutukset: uudet toimijat sijoittuvat alueille missä on jo valmiiksi innovaatiotoimintaa sekä myös laajemmat markkinat (ydin-periferia -malli). 2) Rahalliset ulkoisvaikutukset: sekä osaavalla työvoimalla että pääomalla on taipumus suuntautua rikkaille alueille. 3) Alue ei saa nostetta kun nykyinen taloudellinen toiminta ei ole riittävällä tasolla. Tällaiselle alueelle siirtyminen on yrityksen kannalta liian riskialtista, kun kukaan ei tiedä siellä toimimisen todellisia hintoja.

Mohl ja Hagen (2010) kokoavat tutkimuksessaan kattavan listan aikaisemmista ekonometrisistä tutkimuksista ja toteavat yhteenvedona, että empiiriset tulokset ovat hyvin sekalaisia ja osittain myös ristiriitaisia. He huomauttavat, että empiiristen osioiden toteutustapa on ollut hyvin kirjava ja tuloserot voivatkin johtua epäkelvoista menetelmistä (epätarkka data⁹, harhaiset estimaatit käänteisen kausaliteetin vuoksi, puuttuvien muuttujien harha tai instrumenttimuuttuja-analyysin huonot instrumentit).

Ederveen ym. (2006) kirjoittavat kuinka rakennerahastoavusta on suurin vaikutus maissa, joissa on suhteellisen vakaa kotimaan politiikka ja hyvät instituutiot (hyvyyttä he arvioivat esim. korruption ja [kansainvälisen kilpailun] avoimuuden kautta). Tutkimuksessaan he toteavat, että rakennerahastojen voidaan sanoa olevan ehdollisesti tehokkaita riippuen paikallisten instituutioiden toimivuudesta. Ederveen ym. tutkimuksessa Suomen instituutiot arvioitiin korkeatasoiseksi ja korruptioltaan vähäiseksi, minkä perusteella Suomeen kohdistetuilla rakennerahastotuilla voisi odottaa olevan merkitsevää vaikutusta. Myös Hurst ym. (2000, 20-21) nostavat alueviranomaiset avainasemaan aluepolitiikan toiminnassa. Mitä läpinäkyvämpi ja toimivampi aluehallinto on, sitä tuloksellisempaa toiminnan pitäisi olla.

Beugelsdijk ja Eijffinger (2005) huomauttavat rahoitukseen liittyvästä potentiaalisesta moraalikadosta (moral hazard). Koska suurin osa rakennerahastotavaroista suuntautuu tietyn euromäärin mitattavan hyvinvointitason alle sijoittuville alueille (alueen ostovoimakorjattu BKT/as. alle 75% EU:n keskiarvos-

⁹ Esim. Musyck ja Reid huomauttavat artikkelissaan (2007), kuinka valtiot kokonaisuudessaan pitävät hyvin niukkaa kirjaa hankkeiden tuloksista ja toimenpiteistä. Rahoitusdataa tilastoitiin hiukan paremmin, mutta siinäkin puuttui monesti yksityiskohtaisuus.

ta), voivat kohdemaat muuttaa politiikkaansa siten, että EU-tukien saaminen olisi taattua myös tulevaisuudessa, esimerkiksi kieltäytymällä alueiden tosiasiallisesta kehittämisestä tai jopa manipuloimalla tilastoja. Voisi siis odottaa, että rakennerahastotuet käytettäisiin näissä olosuhteissa tehottomasti. Tutkijat toteavat artikkelissaan, että mitä taipuvaisempi maa on korrupioon, sitä odotettavampaa on että moraalikato vaikuttaa negatiivisesti talouskasvuun. Tutkimuksensa tuloksissa Beugelsdijk ja Eijffinger eivät kuitenkaan löydä tukea väitteelleen.

TAULUKKO 3: Rakennerahastotutkimuksia EU:n tasolla

Tekijä(t), vuosi	Rakennerahastojen vaikutus alueen talouskasvuun	Aikajakso	Aineisto	Tutkimus- metodi
Mohl ja Hagen. (2010)	Positiivinen ja merkitsevä vaikutus, mutta vain heikoimmilla alueilla. EU:n kokonaistasolla ei merkitsevää vaikutusta.	1994–2006	126 NUTS1/2- aluetta (EU-12)	Paneeli, GMM
Becker ym. (2008)	Positiivinen ja tilastollisesti merkitsevä vaikutus kasvuun.	1989–2006	1213 NUTS2/3- aluetta (EU-12, EU-15, EU-25)	Paneeli. DID- RDD
Dall'erba ja Le Gallo. (2008)	Ei tilastollisesti merkitsevää vaikutusta alueelliseen konvergenssiin.	1989–1999	145 NUTS2- aluetta (EU-12)	Poikkileikkaus, 2SLS Spatial lag model
Puigcerver-Peñalver. (2007)	Positiivinen ja merkitsevä vaikutus, mutta 94-00 -kaudella vaikutus reilusti pienempi.	1989–2000	41 NUTS1/2- aluetta kymmenestä EU- maasta	Paneeli, OLS
Ederveen, de Groot ja Nauhis. (2006)	Ehdollinen vaikutus: tukee talouskasvua jos viranomaistasolla (instituutiot) asiat toimii.	1960–1995	13 EU-maata	Paneeli, pooled OLS
Beugelsdijk ja Eijffinger. (2005)	Positiivinen ja merkitsevä vaikutus talouskasvuun.	1995–2001	15 EU-maata	Paneeli, GMM
Rodriguez-Pose ja Fratesi. (2004)	Rajoitettu vaikutus: vain sijoitus koulutukseen ja inhimilliseen pääomaan tuottaa positiivisia vaikutuksia.	1989–1999	152 NUTS2- aluetta (EU-8)	Poikkileikkaus ja paneeli, OLS, pooled GLS FE

Welbers (2011) kirjoittaa, kuinka tulevaisuudessa on kiinnitettävä yhä enemmän huomiota rakentavaan yhteistyöhön koulutuksen saralla Euroopan sosiaalirahaston ja muiden EU-tahojen välillä, sillä hän näkee juuri koulutuksen olevan avainasemassa alueiden kehitysuralla. Welbers alleviivaa ESR:n tärkeyttä EU:n työttömyysstrategian instrumenttina ja koulutusjärjestelmien uudistamisvälineenä.

Hurst ym. (2000) toteavat, että eurooppalaisilla ihmisillä on taipumus pysyä siellä, missä he ovat alueiden välisistä palkkaeroista riippumatta. Jos palkat on neuvoteltu kansallisella tasolla (ammattiliitot, työehtosopimukset), voi tuloksena olla, että esimerkiksi osaamistasoltaan heikompien alueiden työntekijät hinnoitellaan jo alkuaan ulos työmarkkinoilta kun palkat eivät pääse täysin määräisesti joustamaan. Artikkelissa myös todetaan, että tukialueille ei suinkaan anneta liikaa rahaa, vaan varat on vain jaoteltu liian pieniksi osuuksiksi liian moniin projekteihin. Tehokas aluepolitiikka vaatiikin heidän mielestä vähän ja tarkasti määriteltyjä kohteita. Lisäksi aluepolitiikan pitäisi keskittyä alueella jo olevien vahvuuksien korostamiseen (esimerkiksi matkailu) – yksi ja sama strategia ei sovellu jokaisen alueen kehittämiseen.

Puigcerver-Peñalver (2007) kokoaa nykyisen EU:n aluepolitiikan oletukset: 1) EU-maiden välillä on eroja, 2) aluepolitiikalla pystytään pienentämään näitä eroja ja 3) alueellinen kasvu ja konvergenssi johtavat koheesioon. Tutkimuksessaan hän kuitenkin toteaa, että rakennerahastojen kyky pienentää alueiden välisiä eroja *nopeasti* on kovin heikko. Hän alleviivaa, että tulevaisuudessa rakennerahastojen tärkein tavoite pitäisikin olla sopeutumiskyvykkyys uusiin haasteisiin niin työmarkkinoilla kuin myös esimerkiksi energian hinnan noususta johtuvissa ongelmissa. Resurssien pienentyessä tukialueiden EU:n laajentumisen myötä edelleen kasvettua, tehokkuutta koheesiopolitiikkaan on löydyttävä.

5 ONNISTUNEEN HANKKEEN OMINAISPIIRTEET

”Suuri osa rahoituksesta menee ehkä hukkaan, mutta kun etukäteen ei voi tietää että mikä osa” (Lapin ELY-keskus 2011)

Rakennerahastohankkeet ovat kasvaneet vuosien saatossa niin sisällöltään kuin lukumääriltään. Hakemusvaiheessa paperilta luettuna suunniteltu projekti voi vaikuttaa koettuun tarpeeseen vastaavalta ja tulokset suunnitellaan merkittäviksi, mutta toteutus onkin jotain päinvastaista. Syyt hankkeen epäonnistumiselle voivat olla moninaiset: päätoteuttajan osaamistaito ei riitä projektin toteuttamiseen, henkilöstövaihdokset aiheuttavat viivästyksiä tai hankkeen toteuttajista riippumattomat syyt estävät projektin toteutuksen suunnitellun laajuisena. (Lapin ELY-keskus 2011)

Edellä siteerattu erään teknologia-asiantuntijan mainitsema lause Lapin ELY-keskuksessa järjestetyn luovien alojen koulutuksen väliajalla aiheutti kuulijoissa huvittuneisuutta, mutta asiassa on toki pohjansa: laajaa huomiota lehdistössäkin herättänyt Anu Tokilan väitöskirjassa vuodelta 2011 raportoidaan, kuinka jopa 70% Suomessa jaettavista julkisista yritystuista on ainakin osittain turhaa.

Deadweight eli tukien jakamisesta muodostuvan tehokkuustappion vaikutus tarkoittaa julkisen tuen osuutta (0-100%), jonka olisi voinut korvata jollain muulla keinolla (esim. yksityisellä rahoituksella). Tehokkuustappion esiintyminen indikoi tukien allokoinnin taloudellisesta tehottomuudesta. Optimaalinen tilanne on ns. nolla-deadweight, eli hanke olisi jäänyt toteuttamatta ilman tukea. Tokilan tutkimuksen mukaan suurimmassa osassa hankkeita esiintyy ainakin osittaista tehokkuustappiota, eli ilman tukea hanke olisi toteutunut, mutta pienemmässä mittakaavassa, laaduttomampana tai vasta myöhemmin. Vaikka deadweight-vaikutus olisi nolla, ei se kerro hankkeen sisällöllisestä onnistumisesta mitään. Eli vaikka julkinen tukiraha olisikin taloudellisesta näkökulmasta täysin tehokkaasti käytetty, ei hankkeella itsessään ollut välttämättä hyötyarvoa kärjistetyksi ilmaistuna.

Tarkasteluni kohteena empiirisessä osiossa ovat Euroopan sosiaalirahastosta rahoitetut hankkeet, jotka ovat osaltaan olleet mukana vaikuttamassa uusien yritysten ja uusien työpaikkojen syntyyn Suomessa. Hankkeet on toteutet-

tu aikavälillä 1.1.2007 – 31.12.2012. Tutkimuksessa tarkastelen kuinka projektin ominaisuuksien muutokset vaikuttavat hankkeen ”onnistumisasteeseen”, eli mikä on toteutuneiden määrällisten tulosten (uusien yritysten ja työpaikkojen lukumäärän) suhde hankkeiden suunniteltuihin tuloksiin.

5.1 Aineisto

Yksityiskohtainen data on kootusti saatavissa vain EURA2007 rakennerahastojen hallintajärjestelmän viranomaisversiosta. Järjestelmää hallinnoi työ- ja elinkeinoministeriö, mistä minulle toimitettiin pyytämäni raportit tutkimustani varten maaliskuussa 2013. Hankkeiden toteuttajilla on kuukausi aikaa viimeisten seurantaraporttien jättämiseen, joten datan keräämisen aikaan jokaisen tutkimuksessani mukana olevan projektin (merkitty loppuvaksi 31.12.2012 mennessä) indikaattoritiedot pitäisi olla ajan tasalla. Ajoitus tutkimuksen tekemiseen ei ole paras mahdollinen, sillä nykyinen ohjelmakausi on vielä kesken ja projekteja on edelleen vielä runsaasti käynnissä. Aineistossani mukana olevat päättyneet hankkeet (ennen yksityiskohtaisempaa karsintaa) muodostavat hie-man yli 50%:n osuuden kaikista ohjelmakaudella 2007-2013 aloitetuista ESR-hankkeista.

ESR ohjelmaan kuuluu rahoitettujen projektien tarkka seuranta: puolivuosit-tain tarkastetaan projektin tuloksia alussa asetettuihin tavoitteisiin nähden, esim. montako uutta työpaikkaa tai yritystä projektin olisi tarkoitus synnyttää ja montako on tosiasiasa syntynyt, onko vaikkapa koulutuspäiviä kertynyt ta-voitteiden mukaisesti, jne. Puolivuotistarkastuksen yhteydessä hankkeen ta-voitteita ja projektille varattua rahamäärää voidaan tarkentaa. Hankkeista kir-jattava data on nykyään hyvin yksityiskohtaista, joten ainakin ensimmäisen oh-jelmakauden tilastointipuutteita (EU:n tilintarkastustuomioistuimien 1998) on saatu vähennettyä.

Lapin ELY-keskuksen ESR-asiantuntijan mukaan (2012) edellisellä ohjel-makaudella kerätyt indikaattoritiedot olivat tasan niin luotettavia kuin tuensaa-ja tahtoi ne ilmoittaa. Muutamien projektien kohdalla lukujen huomattiin olevan räikeästi virheellisiä, mutta kaikkia tietoja on hänen mukaansa tuskin saatu kor-jattua. Tästä huolimatta näiden samojen lukujen pohjalta ministeriöt jakoivat toimintaohjeita ja projekteille tehtiin jatkorahoituspäätöksiä. Yhtenäisten käy-täntöjen puuttumisen vuoksi hankkeiden tulokset vaihtelivat alueiden sisällä-kin epäilyttävän paljon. Nykyisellä ohjelmakaudella luotettavuus ja vertailta-vuus on parantunut kohisten, sillä vaikutukset pitää yksilöidä: projektissa on kerättävä työllistyneiden tai muuten projektissa mukana olleiden henkilötun-nukset, mukana olleiden ja hankkeessa syntyneiden yritysten y-tunnukset, kou-lutustyöpäivät lasketaan allekirjoitettujen nimilistojen mukaan yms. Tutkimus-tulosteni vertailukelpoisuus edellisiin ohjelmakausiin datan luotettavuuson-gelmien vuoksi onkin ehkä hiukan arveluttavaa. Suora vertailukelpoisuus ul-komaisiin tutkimuksiin pitää arvioida myös tapauskohtaisesti, sillä ESR-järjestelmän toteutus on kussakin EU-maassa omanlainen, eikä esimerkiksi ti-lastointia tai raportointia ole juuri säädelty tai yhtenäistetty.

Työllisyysvaikutukset ja muutkin numeeriset vaikutukset ja hankkeissa mukana olevien henkilöiden taustatiedot ovat siis edelleen projektien itsensä määrittelemät, mutta ne on nykyään luotettavasti todennettava. Lisäksi projektin valvoja tarkastaa ja arvioi hankkeen kunkin seurantakauden seurantatiedot ennen kuin ne kirjataan järjestelmään.

Empiirisen osion toteutus vaati raporttien yhdistelemistä tilastollista analyysia varten. Kokonaisdatani muodostuu kolmesta erillisestä tietokannasta: indikaattoritiedot projekteittain (EURA-raportti numero 19), varattu ja sidottu rahoitus projekteittain (EURA-raportti numero 4) ja hankkeiden suunnitelmatiedot (työ- ja elinkeinoministeriön suorittama erillinen tietokanta-ajo). Tietojen yhdistäminen onnistuu hankkeiden projektikoodijärjestelmän avulla. Hiukan suppeampana hankkeiden tiedot ovat avoimesti saatavilla työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämästä rakennerahastotietopalvelusta¹⁰.

Datan keräämishetkellä (14.3.2013) EURA-järjestelmään oli merkitty 2271 ESR-hanketta. Listwise-periaatteella¹¹ tietokantojen yhdistämisen jälkeen kokonaisaineistossani oli 2164 hanketta. Otin tutkimukseen mukaan vain hankkeet jotka on saatettu jo päätökseen (merkitty loppuvaksi 31.12.2012 mennessä). Koska projektissa saadaan tuloksia aikaan yleensä vasta hankkeen loppupuolella, olisi hankala löytää sopiva painotuskeino millä käynnissä olevan hankkeen tuloksia saisi järkevästi suhteutettua suunniteltuihin tuloksiin. Päätyneistä hankkeista karsin pois projektit, joissa ei ole aloittanut henkilöitä tai data on jostakin syystä huomattavan puutteellista. Ahvenanmaan erityisaseman vuoksi rajasin sen tarkasteluni ulkopuolelle ja keskityin vain Manner-Suomen suuralueilla toteutettujen hankkeiden vertailuun. Alkuperäisestä datasta karsin myös teknisen tuen hankkeet sekä joko rahoittajan tai toteuttajan toimesta keskeyttämät hankkeet. Karsintakriteerien jälkeen aineistoni koostui 867 hankkeesta.

Suuressa osassa hankkeita uusien yritysten tai työpaikkojen synnyttäminen ei ole edes osatavoitteena, vaan toiminta keskittyy esimerkiksi jonkin koulutusohjelman muokkaamiseen tai vaikka seminaarin järjestämiseen. Niinpä uusia työpaikkoja tutkiessani rajasin aineistosta pois hankkeet, joissa ei ole *suunniteltukaan* syntyvän uusia työpaikkoja. Uusien yritysten tapauksessa suoritin vastaavanlaisen seulonnan yrityshankkeiden suhteen. Lopullisen karsinnan jälkeen hankkeiden lukumäärä uusia työpaikkoja luoneiden hankkeiden ryhmässä on 393 ja uusia yrityksiä synnyttäneiden hankkeiden ryhmässä 259. Liitteessä 3 on yhteenveto hankkeiden indikaattoritiedoista. Liitteessä 5 ja 6 on projektikoodit jokaisesta regressioissa mukana olevasta hankkeesta.

Liitteessä 3 esitettyjen tunnuslukujen mukaan ESR-hankkeet eivät edistä yhtenäistä suuraluetason konvergenssia. Pohjois-Suomessa uusia yrityksiä ja työpaikkoja on syntynyt merkittävästi vähemmän muihin ryhmiin verrattuna. Erot voisivat johtua tilastoharhasta, jos isoja yritys- ja työpaikkahankkeita on päättynyt suhteessa saman verran vähemmän verrattuna muihin suuralueisiin. Koko ohjelmakauden suunnitelmatiedoista (taulukko 4) kuitenkin huomaa, että Pohjois-Suomessa uusia työpaikkoja on myös suunniteltu syntyvän 3-4 kertaa vähemmän muihin suuralueisiin verrattuna. Yrityshankkeissa ero on vielä räi-

¹⁰ Rakennerahastotietopalvelu löytyy osoitteesta: <https://www.aura2007.fi/rrtiepa/>

¹¹ Mikäli hankkeen tietoja ei löytynyt jokaisesta kolmesta tietokannasta, poistin havaintoyksikön kokonaan.

keämpi: Pohjois-Suomeen syntyy suunnitelmatietojen mukaan 4-8 kertaa vähemmän uusia yrityksiä muihin suuralueisiin nähden. Verrattaessa lukuja alueen taloudellisilta ominaisuuksilta samankaltaiseen Itä-Suomeen on suunnitelluissa tuloksissa silti valtava ero. Hankkeiden lukumäärissä ei kuitenkaan ole samanlaista eroavaisuutta suuralueiden kesken.

TAULUKKO 4: Koko ohjelmakauden 2007-2013 suunnitellut tulokset (kpl)¹²

Toteutusalue	Uusia työpaikkoja	Hankkeita yhteensä	Uusia yrityksiä	Hankkeita yhteensä
Etelä-Suomi	9593	169	4163	121
Itä-Suomi	6392	228	2818	142
Länsi-Suomi	7400	150	5019	92
Pohjois-Suomi	2664	132	639	79
Valtakunnallinen	12735	204	6063	135
Yhteensä	38784	883	18702	569

5.2 Malli ja muuttajat

Keräsin malliin selittäviä muuttujia, jotka hypoteesieni mukaan vaikuttavat merkittävästi sekä työllisyys- että yrityshankkeiden toteutumisasteeseen: *Ohjelmaosio* kertoo suuralueen, missä hanke on toteutettu (ES, IS, LS, PS). Tutkimuksessani yhtenä dummy-muuttujana aluemuuttujien joukossa on valtakunnalliset (VK) hankkeet, joissa projektin toteutusalue ylittää yhden tai useamman suuralueen rajan. Alueelliset tekijät vaihtelevat valtavasti, kuten edeltävissä kappaleissa totesinkin. Etelä-Suomen suurilla kaupunkialueilla lienee otollisemmat olosuhteet konkreettisten tulosten saavuttamiseen, kuin esimerkiksi Pohjois- tai Itä-Suomen perifeerisimmillä alueilla. Tokilan tutkimuksen (2011) mukaan tosin tehokkuustappion todennäköisyys on pienempi syrjäisillä alueilla (Pohjois- ja Itä-Suomessa) verrattuna etelän keskuksiin. Tokilan mukaan ero selittyy sillä, että Etelä-Suomessa investointirahan saaminen suoraan markkinoilta on helpompaa kuin syrjäisillä alueilla, missä julkisista rahoitustuista ollaan riippuvaisempia.

Hankkeen kesto ilmaisee, kuinka monta päivää hanke on kestänyt. On perusteltua olettaa, että mitä pidempään hanke kestää, sitä paremmin esimerkiksi kehiteltyä pilotointitoimintaa saadaan jalkautettua ja juurrutettua jokapäiväiseen toimintaan ja näin luotua pysyviä ja konkreettisia tuloksia. Aikaisemmalla ohjelmakaudella hankkeilla ei ollut toteutusaikarajoitusta, jolloin tehtiin jopa yli seitsemän vuotta kestäviä hankkeita. Nykyisellä ohjelmakaudella on kuitenkin oletuksena maksimissaan kolmen vuoden toteutusaikarajoitus. Hankkeisiin

¹² Tavoiteluvut voivat vaikuttaa suurilta, mutta on huomattava, että tulokset jakaantuvat koko ohjelmakaudelle ja suhteutettava siihen, että Suomessa on syntynyt välillä 2007-2012 vuosittain 31000 - 35000 uutta yritystä (Tilastokeskus 2013).

voidaan kuitenkin perustelluista syistä myöntää jatkoaikaa ja niin on monen hankkeen kohdalla myös tehty, esimerkiksi ohjelmakauden alun hallinnollisista ongelmista johtuen. (Lapin ELY-keskus 2012)

Aloittaneet henkilöt -muuttuja kertoo hankkeen sisällöllisen koon. Muuttuja sisältää hankkeen toteutushenkilökunnan ja projektin välittömän kohderyhmän. *Koulutuspäivät per henkilö* kuvaa, kuinka hankkeeseen osallistuneiden henkilöiden osaamistasoa keskimäärin on nostettu hankkeen aikana. Koulutuksen sisältöä tai tasoa ei kuitenkaan ole eritelty, joten muuttuja sisältää niin ”Facebook-kurssit” kuin esimerkiksi yrittäjäyyskoulutuksiakin.

Hankkeeseen mukaan lähteneet yritykset -muuttuja kuvaa, kuinka paikallisia toimijoita on saatu sitoutettua hankkeen toimintaan. Alueellisen tiedon ja taidon osallistaminen hankkeeseen lienee hyvin tärkeää hankkeen tuloksellisuuden kannalta. Projekti voi lisäksi auttaa välillisesti myös jo olemassa olevia yrityksiä juuri verkostoitumisen kautta. Esimerkiksi samassa ohjausryhmässä toimiminen voi lisätä yritysten yhteistyötä myös hankkeen ulkopuolella. Yritysmuuttujan jaoin yrityksen henkilömäärän mukaan vielä kahteen osaan: alle ja yli 50 henkilöä työllistävät yritykset omiksi summamuuttujiksi. ”Sisarmuuttujana” toimii *projektiin mukaan tulleet muut organisaatiot*, kuten erilaiset kolmannen sektorin toimijat. Yhtenä selittävänä muuttujana on myös *ÄRM-rahoituskehys*, mikä ilmaisee, onko hanke rahoitettu äkillisen rakennemuutoksen¹³ varalle jätetyillä varoilla.

Julkisen rahoituksen tärkeyttä, eli missä laajuudessa hanke olisi toteutunut ilman tukea, ei kirjata samalla tavalla järjestelmään mukaan indikaattoritietoihin. Esim. Tokila oli väitöskirjassaan (2011) tutkinut asiaa erillisen kyselyn perusteella. Tutkimuksessani keskityn nimenomaan työllisyys- ja yrityshankkeiden sisällölliseen onnistumisasteeseen enkä ota kantaa hankkeiden rahoituksen mahdolliseen tehokkuustappioon.

Rahoitusdatasta muodostin summamuuttujan *julkinen rahoitus*, joka sisältää kaiken hankkeelle suunnatun julkisin varoin maksettavan rahoituksen määrän (EU:n, valtion, kunnan ja muun julkisen rahoitusosuuden). Rahoitustiedoista ainoastaan EU:n ja valtion rahoitusosuudet on kirjattu EURA -järjestelmään *sidottuna* rahamääränä, joka on nimensä mukaisesti sitouduttu hankkeelle maksamaan. Vaikka hanke olisi jo toiminnallisesti päättynyt, tapahtuu maksuliikennettä rahoittajan ja toteuttajan välillä vielä jonkin aikaa projektin jälkeenkin, mutta kuitenkin sidotun rahamäärän rajoissa. Kuntaraha ja muu julkinen rahoitus on kirjattu EURA-järjestelmään ainoastaan *varattuna* rahamääränä, mikä on sidottuja lukuja hiukan eläväisempi mittari. Kuntarahoitus on merkitykseltään kuitenkin pienempi, sen osuuden ollessa yleensä 0-20% julkisesta kokonaispöytä hankkeesta riippuen.

¹³ Rakennerrahastojen vuosikehyksistä varataan osa sivuun äkillisen rakennemuutoksen kohdanneille alueille (ÄRM). Mikäli alueen tuotantorakenne on kovin yksipuolinen, voi yhden merkittävän yrityksen supistaessa tai lopettaessa kokonaan toimintansa tällaiselta alueelta aiheuttaa huomattavia haasteita alueen tulevaisuudelle. ÄRM-varoilla pyritään nopeaan reagointiin tuotantorakenteen tasapainottamiseksi. (Hytönen ym. 2011)

TAULUKKO 5: Muuttujien ominaisuudet

Muuttuja	Yksikkö	Kuvaus
Kesto	100 päivää	Hankkeen kesto
Julkinen rahoitus	100 000€	Hankkeelle myönnetty julkinen tuki (EU, valtio, kunta, muu julkinen)
Yksityisen rahoituksen osuus	%	Yksityisen rahoituksen osuus hankkeen kokonaisbudjetista
Aloittaneet	100 hlöä	Hankkeen toteuttajat ja välitön kohderyhmä
Koulutuspäivät / hlö	n	Hankkeessa annettujen koulutuspäivien lukumäärä hankkeen henkilömäärään suhteutettuna
Yritykset (alle 50 hlöä)	n	Hankkeessa mukana olleet yritykset, jotka työllistävät alle 50 henkilöä
Yritykset (yli 50 hlöä)	n	Hankkeessa mukana olleet yritykset, jotka työllistävät 50 henkilöä tai enemmän.
Muut organisaatiot	n	Hankkeessa mukana olleet muut organisaatiot, kuten yhdistykset ja järjestöt.
ÄRM rahoituskehys	0,1	1 = hanke on rahoitettu äkillisen rakennemuutoksen rahoituskehyksestä
Etelä-Suomi	0,1	1 = hanke on toteutettu Etelä-Suomessa
Itä-Suomi	0,1	1 = hanke on toteutettu Itä-Suomessa
Länsi-Suomi	0,1	1 = hanke on toteutettu Länsi-Suomessa
Pohjois-Suomi	0,1	1 = hanke on toteutettu Pohjois-Suomessa
Valtakunnallinen	0,1	1 = hankkeen toteutusalue ylittää vähintään yhden suuraluerajan
Ammatillinen oppilaitos	0,1	1 = toteuttaja on ammatillinen oppilaitos
Ammattikorkeakoulu	0,1	1 = toteuttaja on ammattikorkeakoulu
Järjestö	0,1	1 = toteuttaja on järjestö
Kunta	0,1	1 = toteuttaja on kunta
Kuntayhtymä	0,1	1 = toteuttaja on kuntayhtymä
Yritys	0,1	1 = toteuttaja on yritys
Valtion viranomainen	0,1	1 = toteuttaja on valtion viranomainen
Yliopisto	0,1	1 = toteuttaja on yliopisto
Muu	0,1	1 = toteuttaja on jokin muu kuin edellä listattu (esim. säätiö)
Julkinen hallinto	0,1	1 = taloudellinen toiminta kohdistuu pääasiassa julkiseen hallintoon
Koulutus	0,1	1 = taloudellinen toiminta kohdistuu pääasiassa koulutukseen
Sosiaalityö	0,1	1 = taloudellinen toiminta kohdistuu pääasiassa sosiaalityöhön, sosiaalipalveluun, yhteiskunnalliseen ja henkilökohtaiseen palveluun
Muu taloudellinen toiminta	0,1	1 = taloudellinen toiminta kohdistuu pääasiassa johonkin muuhun kuin edellä listattuun
t1	0,1	1 = hankkeen toimintalinja ¹ on 1
t2	0,1	1 = hankkeen toimintalinja on 2
t3	0,1	1 = hankkeen toimintalinja on 3
t4	0,1	1 = hankkeen toimintalinja on 4

¹ Toimintalinjojen sisältö on avattu kappaleessa 2.4

Julkisen rahoitusdatan lisäksi otin selittäväksi muuttujaksi regressioon mukaan hankkeelle varatun *yksityisen* rahoituksen osuuden. Mitä suurempi yksityisen rahasumman osuus on suhteessa julkiseen rahoitukseen, sitä pienempi voisi kuvitella Beugelsdijk ja Eijffingerin (2005) mainitseman mahdollisen moraalikadon (moral hazardin) olevan, ja hanke myös toteutettaisiin vastuullisemmin. Vaikkakin rahoitusmuuttujat on osin muodostettu sidottuja lukuja epätarkempien *varaustietojen* pohjalta, ei summissa pitäisi olla suuria eroja todellisiin eumääräisiin verrattuna - varsinkin, kun tutkimuksessani on mukana vain jo päättyneitä hankkeita.

Koska tutkimukseni vastemuuttujien (yritys- ja työllisyys Hankkeiden toteutumisaste) jakaumat ovat kovin epänormaaliset, eikä kaksihuippuisuuden vuoksi muuttujamuunnoksistakaan olisi apua normaalisuusoletuksen toteutumiseen, eivät yksinkertaisen lineaarisen regression tuottamat testisuureet olisi tulkinnallisia. Tarkkaa lukumäärällistä lopputulosta ei olisi välttämättä mielekästä edes estimoida, vaan luontevampaa on tutkia hankkeita tarkkuudella "syntyykö tulosta vai ei". Aineistooni istuvatkin paremmin todennäköisyyksiä ennustavat mallit, joissa jakaumaoletukset eivät ole yhtä tiukkoja lineaariseen regressioanalyysiin verrattuna. Koska sekä yritys- että työllisyys Hankkeissa vaste jakautuu aikalailla puoliksi nollatuloksiin ja edes yhden yrityksen/työpaikan luoneisiin hankkeisiin, aloitan tutkimalla aineistoa logistisen regression avulla, eli estimoin 0/1 -muuttujaa: vastemuuttuja saa arvon 1 mikäli hanke on synnyttänyt vähintään yhden uuden työpaikan (tai yrityksen), muuten nolla.

Logistisen regression jälkeen laajennan analyysiani multinomiaaliseen regressioanalyysiin, missä vastemuuttuja voi olla useampi kuin kaksiluokkainen. Multinomiaalisen regression tapauksessa luokittelin vasteet neljään kategoriaan tuloksen toteutumisasteen mukaan¹⁴: hankkeet, joissa ei ole syntynyt laisinkaan suunniteltuja yritys/työpaikkatuloksia ovat referenssiluokassa 0, alle suunnitellun toteutuneet, mutta vähintään yhden tuloksen saaneet hankkeet ryhmässä 1 (toteutumisaste 1 - 89%), suurin piirtein suunnitellusti toteutuneet hankkeet luokassa 2 (toteutumisaste 90-110%) ja hankkeet, joissa on syntynyt tuloksia selvästi yli suunnitellun ovat ryhmässä 3 (toteutumisaste yli 110%). Huomionarvoista on, että vain noin kymmenesosa aineistoni hankkeista on toteutunut suurin piirtein tavoitteensa mukaisesti (toteutumisaste 90 - 110%). Lähes puolet hankkeista ei onnistunut laisinkaan tavoitteessaan luoda edes yhtä uutta yritystä tai työpaikkaa. Toisaalta molemmissa aineistoissa noin 15% hankkeista ylitti selkeästi tavoitteensa. Luokittelurajat ja hankkeiden alueellinen jakautuminen ryhmiin on kuvattu taulukossa 6.

¹⁴ Multinomiaalista regressiomallia varten muodostettu vastemuuttujajako on järjestysasteikollinen; isompi luokka on aina edellistä parempi ja luokissa eteneminen tapahtuu jokaisen tason kautta, alkaen aina nolларыhmästä. Tällainen vastemuuttuja mahdollistaa myös järjestetyn logit -mallin (ordered logit) käytön. Vaikka multinomiaalisen regressiomallin käyttö järjestettyyn logit -malliin verrattuna "hävittääkin" informaatiota, kommentoin mielestäni selkeämmän vertailtavuuden vuoksi vain multinomiaalisen regressiomallin tulokset. Järjestetyn logit -mallin tulokset on raportoitu liitteessä 6. Tulokset ovat kuitenkin hyvin samankaltaisia käytetystä mallista riippumatta.

TAULUKKO 6: Vasteen luokittelu multinomiaalisessa regressiossa ja havaintojen jakautuminen

		Hankkeiden jakautuminen (kpl , %) toteutumisasteen mukaan (toteutuneiden tulosten suhde suunniteltuihin)							
		0 %		1 - 89 %		90 - 110%		> 110%	
aineisto		0		1		2		3	
työpaikkahankkeet		183	46,6%	106	27,0%	44	11,2%	60	15,3%
	ES	30	44,1%	20	29,4%	6	8,8%	12	17,6%
	IS	49	47,6%	24	23,3%	12	11,7%	18	17,5%
	LS	34	50,7%	17	25,4%	10	14,9%	6	9,0%
	PS	26	45,6%	14	24,6%	7	12,3%	10	17,5%
	VK	44	44,9%	31	31,6%	9	9,2%	14	14,3%
yrityshankkeet		124	47,9%	66	25,5%	30	11,6%	39	15,1%
	ES	20	36,4%	19	45,5%	5	9,1%	11	20,0%
	IS	33	49,3%	18	26,9%	8	11,9%	8	11,9%
	LS	23	60,5%	6	15,8%	3	7,9%	6	15,8%
	PS	18	47,4%	7	18,4%	6	15,8%	7	18,4%
	VK	30	49,2%	16	26,2%	8	13,1%	7	11,5%

Suurimman uskottavuuden menetelmällä estimoitava multinomiaalinen regressiomalli voidaan esittää seuraavasti:

$$P(y_i = j) = \frac{\exp(\beta'_j x_i)}{1 + \sum_{k=1}^J \exp(\beta'_k x_i)} \quad , j = 1, 2, \dots, J \quad (1)$$

$$P(y_i = 0) = \frac{1}{1 + \sum_{k=1}^J \exp(\beta'_k x_i)} \quad (2)$$

jossa P on vastemuuttujan vaihtoehdon j todennäköisyys taustatekijöillä x_i . β sisältää tapahtuman j taustatekijöiden x kertoimet. Yksinkertainen logistinen regressiomalli saadaan myös kaavasta 1, kun muuttuja asetetaan vain kaksi-luokkaiseksi (j=1). Kaava 2 kuvaa referenssiluokkaa (missä kertoimet B=0) johon muita tapahtumia verrataan. (Nivalainen 2002, 14-16) Vertailuluokkana tutkimuksessani sekä logistisessa että multinomiaalisessa regressioanalyysissä on 0-ryhmä, eli hankkeet, joiden tuloksellinen toteutumisaste on 0%.

Logistisen ja multinomiaalisen regressiomallin tuloksilla on monia esitysjä tulkintatapoja. Voidaan käyttää ns. normaaleja betakertoimia (kuten lineaarisen regression tapauksessa), marginaalivaikutuksia tai riskisuhteita (odds-ratio, relative risk reduction). Marginaalivaikutus ilmaisee tapahtuman todennäköisyyden muutoksen, kun tutkittavan selittävän muuttujan arvo muuttuu yhdellä yksiköllä muiden muuttujien pysyessä muuttumattomina. Mikäli selittävien muuttujien luokat ovat epätasaisesti jakautuneet, eivät muuttujien marginaali-

vaikutukset kuitenkin ole keskenään vertailukelpoisia. Marginaalivaikutus saadaan kaavasta 3.

$$\frac{\partial P(y_i=j)}{\partial x_i} = P(y_i = j) [\beta_j - \sum_{k=1}^J P(y_i = k)\beta_k] \quad (3)$$

$$\left[\frac{P(y_i=j)}{P(y_i=0)} \right] = \exp(\beta_j' x_i) \quad (4)$$

Kaavassa 4 formalisoitu riskisuhde taas kuvaa tarkasteltavan vaihtoehdon todennäköisyyttä mikäli hanke sisältää muuttujan ominaisuuden verrattuna muuten samanlaiseen hankkeeseen. Raportointitavalla on merkitystä, sillä marginaalivaikutusten etumerkki voi jopa vaihtua betakertoimiin verrattuna. Selkeimpien tulkittavuuksien vuoksi raportoin tuloksissani sekä riskisuhteet että marginaalivaikutukset, mutta jätän betakertoimet esittelemättä. Multinomiaalissa regressiomallissa raportoin riskisuhteeseen verrattavan suhteellisen riskin vähenemän (Relative Risk Redution, RRR). Lisäksi on huomattava, että raportointini tulokset ovat voimassa vain kunkin muuttujan havaintojoukossa (liite 3).

Logistinen tai multinomiaalinen regressioanalyysi ei vaadi selittävän eikä vastemuuttujan normaalijakautuneisuutta. Näiden menetelmien vahvana oletuksena on kuitenkin multikollineaarisuuden puute, eli muuttujat eivät saa korreloida liikaa keskenään. Voimakasta multikollineaarisuusongelmaa ei mallissani kuitenkaan esiintynyt.

Toteutan sekä logistisen että multinomiaalisen regressioanalyysin kahdella eri mallilla. Malli 1 sisältää edellä mainittuja aineistosta poimittuja jatkuvia muuttujia, jotka hypoteesieni mukaan vaikuttavat hankkeen tavoitteiden saavuttamismahdollisuuksiin (uusien yritysten ja työpaikkojen suhteen). Malli 2 sisältää edellisten lisäksi myös luokittelumuuttujia: mukana on edellä kuvatut aluemuuttujat, ÄRM-hankkeen ilmaiseva muuttuja, toimintalinja -muuttuja (kuvaa luvussa 2 kuvatun jaottelun mukaisesti mihin kategoriaan projektin päätavoite kohdistuu), hakijaorganisaatiotyyppi (lajittelee hankkeet päätoteuttajan mukaan) sekä *hankkeen taloudellinen toiminta* -luokittelumuuttuja (kuvaa hankkeen toiminnan toimialaluokitusta). Taulukossa 5 on kunkin muuttujan mahdolliset arvot ja kuvaukset.

Merkitsin vastemuuttujaksi multinomiaalisessa regressiossa toteutumisasasteen lukumäärällisten tulosten sijaan, koska mielestäni tavoitetietoihin verrattavat tulokset poistavat hankkeiden sisällöllisten luonteiden heterogeensyydestä johtuvia ongelmia asettaen hankkeet suhteellisesti samankaltaisempaan asemaan tilastoanalyysia tehdessä. Toisaalta voi pohtia, kumpi seuraavista on ”parempi” hanke: hanke, joka projektisuunnitelman mukaan synnyttää kaksi uutta työpaikkaa, mutta hankkeen tuloksena syntyykin kuusi työpaikkaa (toteutumisaste 300%) vai hanke, jonka tavoitteena on luoda 100 uutta työpaikkaa, mutta saakin niitä aikaan vain 88 (toteutumisaste 88%). Vaikka regression luokittelumuuttujilla jo pyrin kontrolloimaan hankkeiden sisällöllisiä eroja, tasoittanee suhdeluvun käyttö heterogeensyyttä edelleen. Toteutumisasteen käyttö tosin rajaa tutkimuksestani pois ns. vahinkotulokset, joissa hanke on ollut osaltaan synnyttämässä uusia yrityksiä ja/tai työpaikkoja vaikka niitä ei hankkeen

käynnistämisvaiheessa odotettukaan. Tällaisia hankkeita oli luvussa 5.1 kuvattujen alkukarsintakriteerien jälkeen 867 hankkeesta työpaikkaryhmässä 18 ja yritysryhmässä 30.

5.3 Tulokset

Mallin yhteensopivuutta mittaavien *Omnibus tests of Model Coefficients* ja *Hosmer and Lemeshow goodness-of-fit* -testien mukaan muodostamani logistisen regressi- on malli sopii molemmissa ryhmissä mainiosti aineistooni. Myös käyttämäni multinomiaalinen regressiomalli istuu -2LL -testin mukaan molemmissa ryh- missä aineistooni oikein hyvin. Kuitenkin uusien yritysten ryhmässä mul- tinomiaalinen regressiomalli ei läpäise Pearsonin χ^2 -sopivuustestiä, mutta tulos johtunee mallissani mukana olevien useiden luokittelumuuttujien aiheuttamien nollasolujen suuresta määrästä. Selitysastetta ilmaisevat pseudo R^2 -arvot eivät ole kovin korkeita, mikä kertoo ettei mallini pysty täysimääräisesti selittämään hankkeiden onnistumisastetta. Merkityksettä tutkimani taustaominaisuudet eivät silti suinkaan ole.

TAULUKKO 7: Logististen regressiomallien estimointitarkkuudet vakioterminä

Aineistosta havaittu tulos	Estimoitu tulos, kun mallissa on mukana pelkkä vakiotermi					
	työpaikkahankkeet			yrityshankkeet		
	0	1	Prosenttia oikein	0	1	Prosenttia oikein
0	0	183	0	0	124	0
1	0	210	100%	0	135	100%
Kokonaisesti- mointitarkkuus	53,4%			52,1%		

Taulukoissa 7 - 9 näkyvät logististen regressiomallien estimointitarkkuudet. Jos malliin jätetään vain vakiotermi, on estimointitarkkuus on noin 50%, mallien ennustaessa molemmissa ryhmissä kaikkien havaintojen päätyvän luokkaan 1. Kun malliin lisätään jatkuvat selittävät muuttujat, onnistuu malli varsinkin yri- tyshankeaineistossa ennustamaan todellisen onnistumisen jo kohtuullisen hy- vin. Kun malliin lisätään luokittelevia dummy-muuttujia, nousee varsinkin työpaikka-aineiston estimointitarkkuus huomattavasti. Luokittelumuuttujat näyttävät parantavan erityisesti onnistuneiden hankkeiden estimointitarkkuut- ta, yrityshankeaineistossa 0-ryhmän estimointitarkkuuden hiukan jopa pienen- tyessä. Lisäksi on hyvä huomata, että etenkin luokittelumuuttujat sisältävä mal- li 2 estimoi todellisen tuloksen hyvin tasaisesti oikein sekä 0 että 1 -luokissa.

TAULUKKO 8: Logistisen regressiomallin estimointitarkkuus yrityshankeaineistossa

Aineistosta havaittu tulos	Yrityshankkeet					
	Mallin 1 ennustama tulos			Mallin 2 ennustama tulos		
	0	1	Prosenttia oikein	0	1	Prosenttia oikein
0	99	25	79,8%	95	29	76,6%
1	46	89	65,9%	37	98	72,6%
Kokonaisestimointitarkkuus	72,6%			74,5%		

TAULUKKO 9: Logistisen regressiomallin estimointitarkkuus työpaikka-aineistossa

Aineistosta havaittu tulos	Työpaikkahankkeet					
	Mallin 1 ennustama tulos			Mallin 2 ennustama tulos		
	0	1	Prosenttia oikein	0	1	Prosenttia oikein
0	123	60	67,2%	131	52	71,6%
1	82	128	61,0%	63	147	70,0%
Kokonaisestimointitarkkuus	63,9%			70,7%		

Logistisen regressioanalyysin tulokset on raportoitu taulukossa 10. Riskisuhde eli odds-ratio kertoo muuttujaa vastaavan riskin muutoksen, kahden vedon suhteen: malli 1:n mukaan tuloksellisen hankkeen veto kasvaa siis 1,011-kertaiseksi 1%-merkitsevyytasolla, mikäli työpaikkahankkeeseen saadaan sitoutettua yksi pieni- tai mikroyritys lisää¹⁵. Marginaalivaikutus kertoo suoraan muutoksen todennäköisyyteen: kun yrityshankkeen julkinen rahoitus kasvaa 100 000 €:lla, on hankkeella malli 2:n mukaan 2,16% parempi todennäköisyys 5%-merkitsevyytasolla onnistua tavoitteessaan luoda uusi yritys. Multinomiaalisten regressioanalyysien tulokset näkyvät taulukoissa 11 ja 12. Selittävän muuttujan suhteellisen riskin vähenemä (RRR, relative risk reduction) kertoo, miten tietyn ryhmän sisällä muuttuja vaikuttaa lopputuloksen todennäköisyyteen nollatulosten toimiessa referenssiryhmänä. Yli yhden olevat RRR-arvot indikoivat selittävän muuttujan arvon kasvamisen vaikuttavan positiivisesti todennäköisyyteen päätyä kyseiseen ryhmään verrattuna 0-ryhmään. Marginaalivaikutus ilmaisee logistisen regressioanalyysin tavoin suoraan todennäköisyyden muutoksen.

¹⁵ Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että kun muuttujan riskisuhde on yli (alle) yhden, on sillä positiivinen (negatiivinen) vaikutus todennäköisyyteen luoda tuloksia.

TAULUKKO 10: Onnistuneen hankkeen ominaistekijät; logistisen regressiomallin tulokset (selitettävä muuttuja: 0 = ei syntyneitä tuloksia, 1 = vähintään yksi tulos)

Selitettävä: hankkeen onnistuminen Selittävä: ks.alla. Muuttuja	Riskisuhde (odds ratio) ja marginaalivaikutus (%)			
	Yrityshankkeet		Työpaikkahankkeet	
	Logistinen regressio 1	Logistinen regressio 2	Logistinen regressio 1	Logistinen regressio 2
Kesto (100 päivää)	1,111* 2,08%*	1,134** 2,32%**	1,091* 1,92%*	1,117** 2,24%**
Julkinen rahoitus (100.000 €)	1,108** 2,03%**	1,128** 2,16%**	1,055 1,17%	1,040 0,79%
Yksityisen rahoituksen osuus (%)	1,031** 0,60%**	1,010 0,181%	1,013 0,28%	1,007 0,13%
Aloittaneet (100 henkilöä)	1,116* 2,17%*	1,138** 2,31%**	1,034 0,74%	1,026 0,51%
Koulutuspäivät / hlö	0,998 -0,04%	1,000 0,00%	1,003 0,07%	1,002 0,04%
Yritykset (yli 50 hlöä)	0,925*** -1,54%***	0,930*** -1,31%***	1,001 0,02%	1,007 0,14%
Yritykset (alle 50 hlöä)	1,014*** 0,28%***	1,011** 0,20%**	1,011*** 0,25%***	1,012*** 0,23%***
Muut organisaatiot	0,994 -0,11%	0,997 -0,06%	0,995 -0,10%	0,991 -0,18%
ÄRM rahoituskehys	Ei mukana	1,204 3,33%	Ei mukana	0,958 -0,86%
Aluemuuttajat, vertailuryhmänä VK.	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
Etelä-Suomi		1,319 4,97%		1,300 5,29%
Itä-Suomi		0,843 -3,07%		1,554 8,88%
Länsi-Suomi		0,524 -11,61%		0,971 -0,58%
Pohjois-Suomi		1,654 9,03%		1,916 13,11%
Toimintalinja-dummit, vertailuryhmänä t1	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
toimintalinja2		0,880 -2,29%		1,560 8,96%
toimintalinja3		0,408 ** -16,08% **		0,738 -6,11%
toimintalinja4		0,109 ** -39,73% **		0,756 -5,63%

(jatkuu)

TAULUKKO 10 (jatkuu)

Hakijaorganisaatio-	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
dummyt, vertailuryh-				
mänä "muu"				
Ammatillinen		1,472		0,749
oppilaitos		6,95%		-5,81%
Ammattikorkeakoulu		1,066		0,618
		1,14%		-9,68%
Järjestö		0,478		0,896
		-13,24%		-2,21%
Kunta		0,586		0,748
		-9,61%		-5,83%
Kuntayhtymä		0,846		0,526
		-3,00%		-12,93%
Yritys		1,209		1,413
		3,41%		6,98%
Valtion viranomainen		0,579		0,848
		-9,82%		-3,32%
Yliopisto		0,514		0,469
		-11,95%		-15,24%
Taloudellinen toiminta-	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
dummyt, vertailu-				
ryhmänä "muu"				
Julkinen hallinto		0,469		1,922
		-13,60%		13,17%
Koulutus		0,911		0,897
		-1,67%		-2,19%
Sosiaalityö		0,684		2,650**
		-6,83%		19,64%**
Vakiotermi	0,122 ***	0,010 ***	0,204 ***	0,180**
	-	-	-	-
Pseudeo R ²	0,174	0,233	0,094	0,154
Otoskoko	259	259	393	393

Tilastollinen merkitsevyys robusteilla keskiriveillä: * p < 0,10; ** p < 0,05; *** p < 0,01
Muuttujien määritelmät on taulukossa 4.

Hankkeessa mukana olevien yritysten määrä osoittautui yhtenäisemmäksi ja tilastollisesti merkitsevimmäksi tekijäksi hankkeen onnistumisen kannalta. Merkityksellistä kuitenkin on, että pelkästään *pienet ja mikroyritykset* vaikuttavat tulosten toteutumisasteeseen myönteisesti, kun taas hankkeen toteuttamisessa mukana olevat yli 50 henkilöä työllistävät yritykset näyttäisivät yrityshankeaineistoni mukaan *vaikeuttavan* (odds-ratio < 1 ja marginaalivaikutus < 0%) tavoitteisiin pääsemistä. Tulos on mielenkiintoinen, sillä juuri suurten yritysten potentiaalisesti suuremmilla voimavaroilla ja verkostoilla voisi kuvitella olevan positiivinen vaikutus hankkeen toteutumiseen. Kertoimen etumerkkiä voisi selittää ehkä suurten yritysten mahdollisesti suurempi byrokraatiaverkosto. Pienet

yritykset lienevät joustavampia ja mahdollisesti myös luovempia ja kannustavampia toimiessaan projekteissa. Liekö suuremmat yritykset mukana hankkeissa levittämässä itsestään positiivista mielikuvaa tai ehkä yritysten yhteiskuntavastuun velvoittamana, eikä niiltä tällöin välttämättä löydy perimmäistä intoa tai motivaatiota panostaa toimintaan niin paljon kuin pienemmillä henkilöyrityksillä, jotka voivat toivoa aktiivisen projektiyhteistyön synnyttävän esimerkiksi kasvumahdollisuuksia verkostoitumisen kautta. Työpaikkahankkeiden ryhmässä suurten yritysten mukanaolo ei aiheuttanut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta puoleen eikä toiseen. Multinomiaalisessa regressiossa (taulukot 11 ja 12) pienten yritysten mukanaolon positiivinen vaikutus tarkkenee ja voimistuu juuri niissä ryhmissä, jotka toteutuvat suurin piirtein tavoitteidensa mukaisesti tai ylittäen selvästi tavoitteensa (ryhmät 2 ja 3). Tulos ilmenee sekä yritys- että työpaikka-aineistolla.

On kiinnostavaa huomata, että aluemuuttujilla ei ole tuloksissani tilastollisesti merkitsevää vaikutusta hankkeiden toteutumiseen. Aineistoni mukaan ei siis ole systemaattista eroa tavoitteisiin pääsemisellä sillä, toteutetaanko hanke esimerkiksi ylimaakunnallisesta rahoituskehiksestä Seinäjoella, äkillisen rakennemuutoksen varoilla Hangossa tai Kainuun maakunta -kuntayhtymän kehysrahoilla Joensuussa. Työpaikka-aineistolla multinomiaalisen regression tuloksissa Länsi- ja Pohjois-Suomen luokat ylsivät niukasti kahdessa kohtaa 10% merkitsevyystasolle, mutta tulokset on laskettu vain muutaman hankkeen pohjalta (taulukko 5), eikä merkitsevyyksiä ilmene muissa luokissa.

Jatkuvista muuttujista ainoastaan *koulutuspäivä/hlö* sekä *muut organisaatiot* jäivät molemmissa aineistoissa jokaisessa mallissa kauas merkitsevyystasoista vaikutuksien ollessa hyvin lähellä nollaa. Aineistoni mukaan siis hankkeen kautta tehtävällä osaamistason nostamisella ei ole systemaattista vaikutusta projektin onnistumiseen. Tosin, kuten kappaleessa 5.2 mainitsin, koulutuspäivien sisältö on hyvin kirjavaa ja henkisen pääoman todellinen vaikutus voi hukkua yksinkertaiseen summamuuttujaan. Vaikka onnistumisen kannalta hankkeeseen sitoutettujen yritysten määrä näyttää olevan erittäin merkitsevä taustatekijä, ei *muiden organisaatioiden*, kuten yhdistysten tai säätiöiden mukanaolo näytä erityisemmin tukevan hankkeen onnistumista. Päinvastoin, kertoimet ovat jokaisessa raportissa negatiiviset mutta toisaalta silloinkin kaukana merkitsevyystasoista.

Varsinkin yritysaineisto viittaisi siihen, että suuremmat hankkeet olisivat tuloksellisempia: mitä kauemmin hanke kestää, mitä suurempi sen julkinen rahoitusosuus on ja mitä enemmän hankkeessa on aloittanut ihmisiä, sitä todennäköisemmin hanke saavuttaa tavoitteensa. Kertoimet olivat samansuuntaisia myös työpaikka-aineiston tuloksissa, mutta arvot jäivät suurimmaksi osaksi tilastollisen merkitsevyyden ulkopuolelle.

TAULUKKO 11: Työpaikkahankkeiden onnistumisasteeseen vaikuttavat tekijät; multinomiaalisen regressiomallin tulokset (selitettävä muuttuja: 0 = hankkeen onnistumisaste 0%, 1 = onnistumisaste 1-89%, 2 = onnistumisaste 90-110%, 3 = onnistumisaste > 110%)

Selitettävä: hankkeen onnistumisaste Selittävä: ks.alla.	Työpaikkahankkeet					
	Suhteellinen riskin vähenemä (RRR) ja marginaalivaikutukset (%)					
	Multinomiaalinen regressio 1			Multinomiaalinen regressio 2		
Muuttuja	ryhmä 1 vs. ryhmä 0	ryhmä 2 vs. ryhmä 0	ryhmä 3 vs. ryhmä 0	ryhmä 1 vs. ryhmä 0	ryhmä 2 vs. ryhmä 0	ryhmä 3 vs. ryhmä 0
Kesto (100 päivää)	1,111* 1,45%	1,039 0,13%	1,100 0,62%	1,141** 1,60%*	1,043 0,25%	1,148* 0,95%
Julkinen rahoitus (100.000 €)	1,070* 1,06%	1,105* 0,81%*	0,937 -0,78%	1,053 0,81%	1,139** 1,14%**	0,929 -1,25%*
Yksityisen rahoituksen osuus (%)	1,018 0,29%	1,011 0,05%	1,004 -0,05%	1,008 0,11%	1,016 0,13%	0,997 -0,10%
Aloittaneet (100 henkilöä)	1,045 0,70%	1,001 -0,19%	1,033 0,20%	1,039 0,61%	0,976 -0,40%	1,034 0,26%
Koulutuspäivät / hlö	1,004 0,07%	0,997 -0,05%	1,004 0,03%	1,005 0,08%	0,995 -0,06%	1,004 0,03%
Yritykset (yli 50 hlöä)	1,001 -0,01%	1,001 -0,00%	1,004 0,04%	1,014 0,22%	0,990 -0,16%	1,013 0,11%
Yritykset (alle 50 hlöä)	1,009*** 0,75%	1,011** 0,05%*	1,015*** 0,12%***	1,009** 0,06%	1,012*** 0,05%**	1,016*** 0,12%***
Muut organisaatiot	0,996 -0,03%	0,991 -0,07%	0,997 -0,01%	0,991 -0,09%	0,988 -0,07%	0,993 0,02%
ÄRM rahoituskehys	Ei mukana			0,622 -10,35%	1,009 0,80%	1,609 7,38%
Aluemuuttujat, vertailuryhmänä VK.	Ei mukana			Kyllä		
Etelä-Suomi				1,441 5,09%	1,438 2,09%	1,043 -1,64%
Itä-Suomi				1,259 -0,66%	2,593 7,29%	1,509 2,17%
Länsi-Suomi				0,963 0,57%	2,369 9,45%	0,396 -11,7%*
Pohjois-Suomi				1,618 2,14%	3,856* 9,99%*	1,639 1,42%
Toimintalinjadummit, vertailuryhmänä tl1	Ei mukana			Kyllä		
Toimintalinja 2				1,437 2,34%	2,575* 7,07%	1,288 -0,17%
Toimintalinja 3				0,572 -8,67%	1,696 7,59%*	0,521 -5,90%
Toimintalinja 4				a)	a)	a)

(jatkuu)

TAULUKKO 11 (jatkuu)

Hakijaorganisaatio- dummyt, vertailu- ryhmänä "muu"	Ei mukana			Kyllä		
Ammatillinen oppilaitos				0,863 2,38%	0,748 -0,63%	0,380 -9,88%
Ammattikorkea- koulu				0,831 2,32%	0,188** -14,5%**	0,920 2,52%
Järjestö				1,158 5,81%	0,501 -6,32%	0,771 -2,46%
Kunta				0,893 1,47%	0,507 -5,31%	0,728 -2,04%
Kuntayhtymä				0,424 -11,52%	0,282* -9,03%	1,119 6,91%
Yritys				1,340 3,72%	1,642 3,23%	1,156 -0,56%
Valtion viranomainen				0,947 2,33%	0,284 -11,53%	1,164 3,97%
Yliopisto				0,290* -18,49%*	0,523 -1,59%	0,755 3,07%
Taloudellinen toi- minta -dummyt, vertailuryhmänä "muu"	Ei mukana			Kyllä		
Julkinen hallinto				1,813 5,88%	2,881 7,29%	1,345% -0,83%
Koulutus				0,835 -3,03%	1,518 4,90%	0,711 -3,77%
Sosiaalityö				2,073 3,90%	6,121** 12,98%**	2,154 2,73%
Vakiotermi	0,076*** -	0,076*** -	0,067*** -	0,076*** -	0,025*** -	0,070*** -
Pseudo R ²	0,070			0,144		
Otoskoko	393			393		

Tilastollinen merkitsevyys robusteilla keskivirheillä: * p < 0,10; ** p < 0,05; *** p < 0,01

a) Luokassa ei riittävästi havaintoja tulosten esittämiseksi.

Muuttujien määritelmät on taulukossa 4.

Multinomiaalisessa regressioanalyysissä luokittelumuuttujien kohdalla aineisto hajaantuu niin pieniksi osiksi, että estimaatit on joissain kohti muodostettu vain muutaman havainnon perusteella. Tuloksiin onkin suhtauduttava hyvin varauksella, eikä tilastolliset merkitsevyydetkään luokittelumuuttujien kohdalla ole välttämättä mielekkäitä, varsinkaan, jos ne eivät näytä esiintyvän johdonmukaisesti. Tosiasiallista kokonaisarviota multinomiaalisen regressioanalyysin tuloksista tai johtopäätöksiä ei ehkä voi tai kannata vetää. Mikäli saman regressioanalyysin tekisi kaikilla ohjelmakauden hankkeilla, voisi tuloksista johtaa turvallisemmin mielin päätelmiä.

TAULUKKO 12: Yrityshankkeiden onnistumisasteeseen vaikuttavat tekijät; multinomiaalisen regressiomallin tulokset (selitettävä muuttuja: 0 = hankkeen onnistumisaste 0%, 1 = onnistumisaste 1-89%, 2 = onnistumisaste 90-110%, 3 = onnistumisaste > 110%)

Selitettävä: hankkeen onnistumisaste Selittävä: ks.alla.	Yrityshankkeet					
	Suhteellinen riskin vähenemä (RRR) ja marginaalivaikutus (%)					
	Multinomiaalinen regressio 1			Multinomiaalinen regressio 2		
Muuttuja	ryhmä 1 vs. ryhmä 0	ryhmä 2 vs. ryhmä 0	ryhmä 3 vs. ryhmä 0	ryhmä 1 vs. ryhmä 0	ryhmä 2 vs. ryhmä 0	ryhmä 3 vs. ryhmä 0
Kesto (100 päivää)	1,137* 1,66%	1,022 0,48%	1,138 0,89%	1,194** 0,23%**	1,014 0,68%	1,136 0,62%
Julkinen rahoitus (100.000 €)	1,125** 1,48%**	1,126* 0,65%	1,058 -0,11%	1,130* 1,13%	1,161** 0,80%	1,100 0,25%
Yksityisen rahoituksen osuus (%)	1,022 0,09%	1,036* 0,18%	1,043** 0,32%*	0,996 -0,24%	1,017 0,11%	1,032 0,31%
Aloittaneet (100 henkilöä)	1,091 0,54%	1,142** 0,73%*	1,142** 0,83%*	1,121* 0,83%	1,155** 0,69%*	1,142** 0,78%*
Koulutuspäivät / hlö	0,995 -0,10%	1,002 0,04%	0,998 0,00%	0,997 -0,07%	1,003 0,03%	1,001 0,02%
Yritykset (yli 50 hlöä)	0,927*** -0,75%*	0,931** -0,26%	0,917*** -0,52%	0,928** -0,67%	0,933* -0,25%	0,925** -0,40%
Yritykset (alle 50 hlöä)	1,013*** 0,12%**	1,014*** 0,06%**	1,016*** 0,10%***	1,009** 0,06%	1,011** 0,04%	1,014*** 0,10%***
Muut organisaatiot	0,990 -0,17%	0,991 -0,06%	1,004 0,11%	0,991 -0,16%	0,995 -0,03%	1,009 0,14%
ÄRM rahoituskehys	Ei mukana			1,028 -2,20%	1,072 -0,63%	1,876 6,37%
Aluemuuttajat, vertailuryhmänä VK.	Ei mukana			Kyllä		
Etelä-Suomi				1,299 2,29%	0,662 -6,23%	2,334 8,66%
Itä-Suomi				0,723 -5,74%	1,026 1,08%	1,116 2,35%
Länsi-Suomi				0,449 -9,34%	0,351 -6,96%	0,960 4,61%
Pohjois-Suomi				1,218 -3,05%	2,554 6,42%	2,300 6,21%
Toimintalinjadummit, vertailuryhmänä t1	Ei mukana			Kyllä		
Toimintalinja 2				1,158 6,06%	0,431 -7,72%	0,777 -1,64%
Toimintalinja 3				0,309** -14,14%*	0,487 -1,61%	0,529 -0,83%
Toimintalinja 4				0,148 -65,96%	a) a)	a) a)

(Jatkuu)

TAULUKKO 12 (jatkuu)

Hakijaorganisaatio- dummyt, vertailu- ryhmänä "muu"	Ei mukana			Kyllä		
	Ammatillinen oppilaitos				1,043 -5,96%	0,810 -5,65%
Ammattikorkeakoulu				0,763 -7,69%	0,272 -14,75%*	7,107 24,1%*
Järjestö				0,328 -16,29%	0,129 -17,64%*	3,632 21,7%*
Kunta				0,598 -3,12%	0,324 -7,96%	0,674 -0,04%
Kuntayhtymä				0,756 -5,87%	0,531 -6,56%	2,424 11,55%
Yritys				1,004 -2,98%	0,956 -1,96%	2,289 8,76%
Valtion viranomainen				0,437 -14,21%	0,530 -4,59%	2,145 12,38%
Yliopisto				0,500 -7,87%	0,308 -8,83%	1,146 6,30%
Taloudellinen toiminta - dummyt, vertailuryhmänä "muu"	Ei mukana			Kyllä		
Julkinen hallinto				0,366 -12,07%	0,306 -7,44%	0,920 5,20%
Koulutus				0,721 -6,76%	0,911 -0,67%	1,594 6,32%
Sosiaalityö				0,208* -30,11%	2,640 13,19%	1,535 8,71%
Vakiotermi	0,060*** -	0,050*** -	0,022*** -	0,141* -	0,188 -	0,004*** -
Pseudo R ²	0,114			0,203		
Otoskoko	259			259		

Tilastollinen merkitsevyys robusteilla keskiriveillä: * $p < 0,10$; ** $p < 0,05$; *** $p < 0,01$
a) Luokassa ei riittävästi havaintoja tulosten esittämiseksi.
Muuttujien määritelmät on taulukossa 4.

Tämän aineiston perusteella saatujen tulosten mukaan hankkeiden toteutuminen luokittelumuuttujien perusteella ei näytä riippuvan systemaattisesti puoleen eikä toiseen. Tulokset voivat yhdessä ryhmässä olla merkitsevästi negatiivisesti riippuvia tietystä piirteestä, mutta toisessa luokassa tulos voi olla vahvasti positiivisesti riippuva. Järjestelmällistä onnistumista tai epäonnistumista missään luokassa ei aineistossani esiinny. Jatkuvien muuttujien antamat tulokset ovat systemaattisempia, erojen noustessa varsinkin yrityshankeaineistossa selvemmin esille.

Osaltaan luokittelumuuttujien tulosten valtavat keskiriveet ja havaintojen heterogeenisyys on tavallaan hyvin positiivista, sillä esimerkiksi yksikään

päätoteuttajaluokista ei aineistossani systemaattisesti epäonnistu hankkeen toteuttamisessa eikä toisaalta kukaan toteuttajataho ollut ylivoimainen muihin verrattuna. Hankkeiden toimialaluokitukset toimivat malleissa lähinnä kontrolloivina muuttujina ja niidenkin suuret keskivirheet kertovat runsaasta onnistumisasteen vaihtelusta ilman yhtenäistä tilastollista merkitsevyyttä. Myöskään äkillisen rakennemuutoksen varoilla toteutetuilla hankkeilla ei ollut järjestelmällistä lopputulosta; tulos vaihtelee kovasti, mutta tässä aineistossa ei systemaattisesti puoleen eikä toiseen. Yksityisen rahoituksen osuuden tilastollisesti merkitsevää positiivisesta vaikutuksesta on myös viitteitä, mutta vain yritysaineistossa ja siinäkin vain mallissa ilman luokittelumuuttujia.

Logistisessa regressiossa yritysaineiston mukaan toimintalinjoissa 3 ja 4 hankkeen toteutuminen on epätodennäköisempää. Toimintalinjumuuttuja oli mukana lähinnä kontrolloimassa hankkeiden sisällöllisiä eroja, mutta tulos on johdonmukainen, sillä näissä kategorioissa yrityksen tai työpaikan luominen on enemmän hankkeen sivutavoitteena päätavoitteen ollessa useimmiten jotain muuta. Multinomiaalisessa tarkastelussa tulokset kuitenkin hajoavat ja työpaikka-aineisto viittaisi jopa päinvastaiseen vaikutukseen. Toimintalinja 4 - luokkaan ei multinomiaalisen regressioanalyysin tapauksessa riittänyt tarpeeksi havaintoja tulosten esittämiseen.

6 PÄÄTELMÄT

Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut käydä läpi aluekehittämiseen liittyvää teoriataustaa ja tutkimustietoa, sekä pyrkiä selvittämään Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettujen hankkeiden määrällisiin tuloksiin vaikuttavia ominaiskijöitä, yksinkertaistaen: minkälaiset hankkeet onnistuvat. Rakenerahastojen merkitystä aluepolitiikan tärkeänä toteutuskanavana ei voi korostaa liikaa, niinpä olisikin toivottavaa, että rahastojen kautta toteutetut hankkeet toteutuisivat mahdollisimman tehokkaasti ja tavoitteisiinsa nähden täysimääräisesti luoden niiltä odotettuja tuloksia.

Tutkimuksen lähtökohtia hankaloitti aikaisempien vastaavanlaisien tutkimustietojen puuttuminen, mutta mallista saamani tulokset olivat kuitenkin odotusteni mukaisia. Merkitsevimmäksi muuttujaksi nousi hankkeeseen sitoutuneiden alle 50 henkilöä työllistävien yritysten määrä; mitä enemmän alueen pientä yrityskantaa saa hankkeisiin sitoutettua, sitä parempi todennäköisyys sillä on päästä tavoitteeseensa. Vaihtelevammalla merkitsevyydellä, mutta silti yhdenmukaisesti positiivisesti hankkeen onnistumiseen vaikutti suoraan projektin pitkä kesto¹⁶, julkisen rahoituksen määrä sekä osin myös hankkeessa aloittaneiden henkilöiden suuri lukumäärä, mitkä kaikki tukisivat Hurst ym. (2000) artikkelia suurten hankkeiden paremmuudesta pienten ja hajanaisten projektien sijaan. Tokilan tutkimuksen (2011) mukaan voidaan sanoa, että tuen tarve on odotetusti suurin syrjäisimmillä alueilla, mutta lisäksi tuki tulee myös tehokkaammin käytettyä näillä alueilla. Tuloksissani projektin toteutusalueella tai toteuttajalla ei kuitenkaan ollut systemaattista vaikutusta hankkeen onnistumisasteeseen. Valtakarin ja Pekkanen (2012) raportoimat alueelliset viranomaiskäytäntöjen eroavaisuudet eivät siis yhtenäisesti näytä vaikuttavan hankkeiden toteutumisasiin tai sitten alueen jotkin vastakkaiset ominaisuudet toimivat vastavoimina.

¹⁶ Toisaalta mallissani muuttujien mahdolliset endogeenisyysongelmat voivat johtaa tulosten merkittävään yliarviointiin (toki mahdollisesti myös aliarviointiin), joten tulosten suoraviivaisia tulkintoja on tehtävä hyvin varauksella. Esimerkiksi, mikäli hankkeen suunniteltua parempi tuloksellisuus johtaa sen toiminta-ajan pidentämiseen, ei mallini kausaalisuus ole voimassa: hankkeen onnistuminen vaikuttaa keston eikä toisinpäin.

Suurempi aineisto mahdollistaisi esimerkiksi 15-luokkaisen ensisijainen aihealue (menoluokka) -muuttujan käytön, mikä vangitsisi hankkeiden sisällöllisiä eroja kertoen luvussa 2 kuvattua ohjelmalinja-jakoa yksityiskohtaisemmin, mihin kategoriaan projektin päätavoite kohdistuu. Menoluokkamuuttujan käyttö toimintalinjalukuituksen sijaan parantaisi mallien tarkkuutta ja kohentaisi selitystasetta. Nykyisellä aineistolla havaintojen vähäisyys varsinkin multinomiaalisen regression tapauksessa nosti menoluokkamuuttujan keskivirheet liian suuriksi estäen tulosten mielekkään raportoinnin. Muutenkin multinomiaalista regressiomallia käytettäessä havaintojen liiallinen pirstaloituminen esti tulosten yksiselitteisen tulkinnan luokittelumuuttujien kohdalla.

Ajankohta tutkimuksen tekemiseen ei ollut paras mahdollinen, sillä noin 50% ohjelmakauden ESR-hankkeista oli aineiston keräämishetkellä edelleen käynnissä. Varsinkin suuret, 5-7 vuoden hankkeet ovat tutkimuksessani ali-edustettuna, mikä saattaa aiheuttaa harhaa estimointien tuloksiin. Suunnitelmätietokannan mukaan nykyisen ohjelmakausikehyksen viimeiset hankkeet päättyvät keväällä 2015¹⁷, jolloin olisi paikallaan kattavan ex-post -tutkimuksen teko.

Tutkimuksen pieni selitystaso ja muuttujien merkitsevyyksien systemaattinen vähäisyys osoittanevat, että taustatekijöiden osavaikutuksista huolimatta projektivetäjän taidot ovat hankkeen onnistumisen kannalta pääasemassa. Hankkeen "oikeita" ominaisuuksia painottamalla onnistumista voidaan kuitenkin edesauttaa.

Korostan edelleen, että tutkimukseni käsitti vain pienen osajoukon Euroopan sosiaalirahaston kautta toteutettavista hankkeista, sillä keskityin pelkästään uusia työpaikkoja ja yrityksiä osaltaan synnyttämässä olleisiin hankkeisiin. ESR sisältää valtavan hankekirjon, eikä käyttämälläni menetelmällä saatuja tuloksia pysty yleistämään koko rahastotoimintaan. Hankkeen luonteen mukaan eri taustatekijöillä on varmasti eri voimakkuus ja merkitys.

Hankkeista kirjattava data on nykyään hyvin yksityiskohtaista, joten ainakin ensimmäisen ohjelmakauden suurimmista tilastointipuutteista (EU:n tilintarkastustuomioistuimien 2008) on päästy eroon. ESR:n runsas datapohja (käyttämäni kolme tietokantaa sisälsivät yhteensä lähes 200 indikaattorimuuttujaa) antaa mahdollisuuden hyvin monenlaisiin, niin vastemuuttujan kuin selittävien muuttujien valintoihin ja ekonometrisiin lähestymistapoihin. Esimerkiksi monimuuttuja-analyysin avulla indikaattoritietoja voisi hyödyntää käyttämäni tapaa monipuolisemmin. Vastaavanlaiset rakennerahastoihin kohdistuvat tutkimukset olisivatkin jatkuvasti tarpeellisia, jotta rahoituskanavaa voitaisiin kehittää kestävästi oikeaan suuntaan.

¹⁷ Uusi ohjelmakausi käynnistyy jo 2014, mutta jatkuvuuden takaamiseksi hanketointia toteutetaan hiukan limittäisesti.

LÄHTEET

- Ahokas, J. (2007). Suuri aluepolitiikka Suomessa: julkisen talouden alueelliset vaikutukset vuosina 1994-2004. Sisäasiainministeriö. Helsinki.
- Armstrong, H. ja Taylor, J. (2000). *Regional economics and policy*. Oxford: Blackwell.
- Becker, E., von Ehrlich, M. ja Fenge, R. (2008). Going NUTS: The effect of EU Structural Funds on regional performance. *Journal of Public Economics*, Elsevier, 94(9-10), 578-590.
- Beugelsdijk, S. ja Eijffinger, S.C.W. (2005). The effectiveness of structural policy in the European Union: An empirical analysis for the EU-15 in 1995-2001. *Journal of Common Market Studies*, 43(1), 35-49.
- Bouvet, F. ja Sandy, D. (2010). European Regional Structural Funds: How Large is the Influence of Politics on the Allocation Process? *Journal of Common Market Studies*, 48(3), 501-528.
- Brine, J. (2002). *The European social fund and the EU*. Sheffield Academic Press.
- Dall'erba S. ja Le Gallo J. (2008). Regional convergence and the impact of European structural funds 1989-1999: A spatial econometric analysis. *Papers in Regional Science*, 87(2), 219-44.
- Ehrsten, L. (2011). Rakennerahastojen ajankohtaispäivät 15.11.2011, Rovaniemi EU:n tilintarkastustuomioistuin. (2006). Erityiskertomus N:o 10/2006 ohjelmakaudella 1994-1999 toteutettujen tavoite 1 ja 3 -ohjelmien (rakennerahastot) jälkiarvioinneista, sekä komission vastaukset.
- EU:n tilintarkastustuomioistuin. (1998). Erityiskertomus N:o 16/1998 rakenteellisten toimien määrärahojen toteuttamisesta ohjelmakautena 1994-1999 sekä komission vastaukset.
- Euroopan komissio. (2011). Euroopan sosiaalirahasto Suomessa. Maakatsaus: Suomi. Luettu 30.11.2011. Saatavissa: <http://ec.europa.eu/>¹⁸
- Euroopan yhteisön perustamissopimus (konsolidoitu toisinto) (2002).
- Ederveen, S., de Groot, H.L.F. ja Nahuis, R. (2006). Fertile Soil for Structural Funds? A Panel Data Analysis of the Conditional Effectiveness of European Cohesion Policy. *Kyklos*, 59(1), 17-42.
- Hale, J. (2007). *European Social Fund: 50 years investing in people*. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg.
- Hallituksen esitys eduskunnalle 59/2009. (2009).
- Halonen, J. (2011). Muuttoliike 2010. Luettu 13.02.2012. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/>¹⁹
- Hirvonen, J. (1999). Etelä-Savon työttömille suunnattavien ESR-hankkeiden kohdentuminen ja vaikuttavuus. Jyväskylän yliopisto, taloustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Hurst, C., Thisse, J.-F. ja Vanhoudt, P. (2000). What Diagnosis for Europe's Ailing Regions? *EIB Papers*, 1(5), 9-30.

¹⁸ <http://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=95&langId=fi>

¹⁹ <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/vaestotietoja/muuttoliike/Documents/Muuttoliike%202010.pdf>.

- Hytönen, J., Mella, I. ja Pousi, A. (2011). Äkillisen rakennemuutoksen alueet 2007 - 2011. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki.
- Kaarna, A. ja Mella, I. (2011). Maakuntien suhdannekehitys 2009-2011. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki.
- Kangasharju, A., Kataja, J. ja Vihriälä, V. (1999a). Suomen aluerakenteen viimeaikainen kehitys. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. Helsinki.
- Kangasharju, A., Kataja, J. ja Vihriälä, V. (1999b). Tarvitaanko aluepolitiikkaa? Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. Helsinki.
- Karjalainen, J., Rajahonka, M. ja Valtakari, M. (2007). Ammattilaisen Väylä Itämerellä. Arviointiraportti. HSE Executive Education OY. Helsinki.
- Karlsson, C. ja Stough R.R. (2002), Introduction: Regional Policy Evaluation in the New Economic Geography, in Johansson, B., Karlsson C. ja Stough R.R. (2002) (Eds.), *Regional Policies and Comparative Advantage*, Edward Elgar, Cheltenham, 1-21.
- Krugman, P.R. (1991). Increasing returns and economic geography. *Journal of Political Economy*, 99(3), 483-499.
- Laki alueiden kehittämisestä (1651/2009).
- Lapin ELY-keskus: elinkeinojen, työvoiman, osaamisen ja kulttuurin vastuualueen henkilökunta 2011 - 2013.
- Lindgren, L. (2004). Alueen tuotantorakenne ja aluekehitys: Panostutostutkimus Keski-Suomen maakunnasta 1995 ja 200. Jyväskylän yliopisto, taloustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Loikkanen, H. A., Laakso, S. ja Sullström, R. (1997). Syvenevä integraatio ja aluetaloudellinen kehitys. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 2/1997, 306-320.
- Maa- ja metsätalousministeriö. (2007a). Suomen elinkeinokalatalouden strategi-
asuunnitelma 2007-2013. Helsinki.
- Maa- ja metsätalousministeriö. (2007b). Manner-Suomen maaseudun kehittä-
misohjelma 2007-2013. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 8/2007.
Helsinki.
- Martin, P. (1999). Are European regional policies delivering? *EIB Papers*, 4(2),
10-23.
- Mohl, P. ja Hagen, T. (2010). Do EU structural funds promote regional growth?
New evidence from various panel data approaches, *Regional Science and
Urban Economics*, 40(5), 353.
- Musyck, B. ja Reid, A. (2007). Innovation and Regional Development, Do Euro-
pean Structural Funds make a Difference?, *European Planning Studies*,
15(7), 961.
- Nivalainen, S. (2002). Maallemuuttajat: millaisia he ovat?, Pellervon taloudelli-
sen tutkimuslaitoksen työpapereita n:o 59. Pellervon taloudellinen tutki-
muslaitos. Helsinki.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2012). Tiedote: Opetus- ja kulttuuriministeriön
hallinnonala valtion vuoden 2013 talousarvioesityksessä, annettu 17.9.2012
11.30.
- Pigou, A.C. (1943). The Classical Stationary State. *Economic Journal*, 53(212),
343-351.

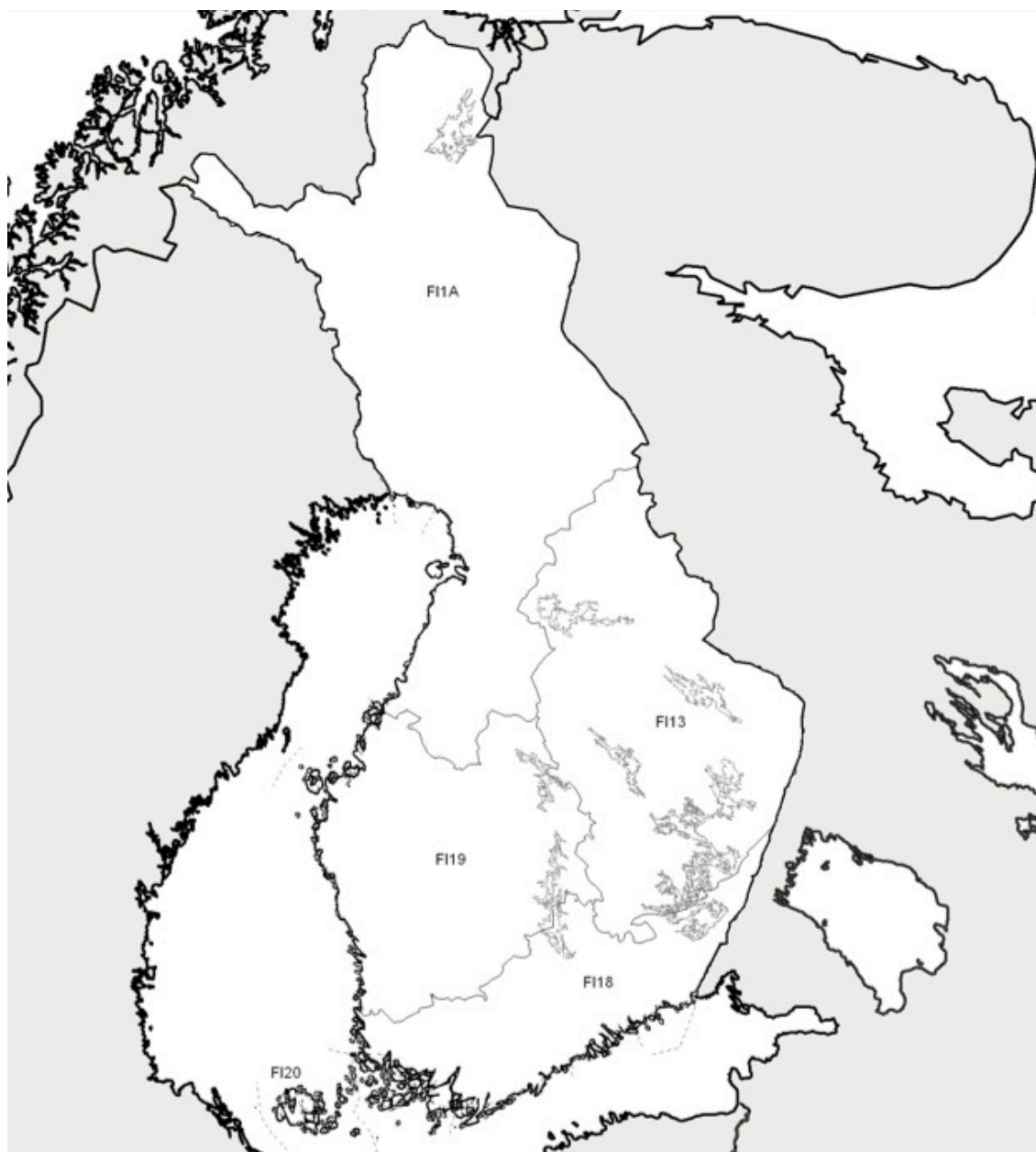
- Polverari, L. ja Bachtler, J. (2005). The contribution of European Structural Funds to territorial cohesion. *The Town Planning Review*, 76(1), 29-42.
- Ponnikas, J., Korhonen, S., Sillanpää, K. ja Ålander, T. (2012). Manner-Suomen ESR-ohjelman strateginen arviointi. Helsinki.
- Puigcerver-Peñalver, M-C. (2007). The Impact of Structural Funds Policy on European Regions' Growth. A Theoretical and Empirical Approach. *The European Journal of Comparative Economics*, 4(2), 179-193,195-208.
- Puga, D. (2002). European regional policy in light of recent location theories. *Journal of Economic Geography*, 2(4), 372-406.
- Railimo, R (2011) "EU:n tulevan kauden budjettikehys ja kehittämisrahoitus – Miltä tilanne näyttää Suomen kannalta" Luettu 13.11.2012. Saatavissa: <http://kuopioinnovation.fi/>²⁰
- Regions in the European Union, Nomenclature of territorial units for statistics, NUTS 2010 /EU-27. (2011). Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Regions in the European Union, Nomenclature of territorial units for statistics, NUTS 2006 /EU-27. (2007). Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Ritsilä, J. ja Haukka, J. (2005). ESR-hankkeet alueellisen osaamisen kehittämisessä: hanketoiminnan vaikutuksia Satakunnan, Päijät-Hämeen ja Keski-Suomen maakunnissa: väliraportti II. Opetusministeriö: talousyksikkö/EU-rakennerahastot. Helsinki.
- Ritsilä, J. ja Tokila, A. (2005). Yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2000) mukaisen tukijärjestelmän vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi: loppuraportti. Kauppa- ja teollisuusministeriö. Helsinki.
- Rodriguez-Pose, A. ja Fratesi, U. (2004). Between Development and Social Policies: The Impact of European Structural Funds in Objective 1 Regions. *Regional Studies*, 38(1), 97-113.
- Suomen rakennerahastostrategia 2007 - 2013. (2007). www.rakennerahastot.fi.
- Smith, A. (1776). *The Wealth of Nations*. Lontoo.
- Stock, J. H. ja Watson, M. W. (2007). *Introduction to econometrics*. Boston: Pearson Addison Wesley.
- Tervo, H. (1999). "Regional science" ja "new economic geography": katsaus aluetaloustieteen kehitykseen ja näkymiin. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 4/1999, 753-765.
- Tervo, H. (2005). Regional policy lessons from Finland. In Felsenstein D. & Portnov B. A. (eds.) *Regional disparities in small countries*. Berlin: Springer-Verlag, 267-282.
- Tervo, H. (2000). Suomen aluerakenne ja siihen vaikuttavat tekijät. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 3/2000, 398-415.
- Tilastokeskus (2012, 2013). www.stat.fi.
- Tokila, A. (2011). *Econometric studies of public support to entrepreneurship*. University of Jyväskylä, Jyväskylä.

²⁰ http://archive-fi.com/page/190129/2012-07-22/http://kuopioinnovation.fi/sites/default/files/u6/1%20EU%20tulevan%20kauden%20budjettikehys%20ja%20kehittamisrahoitus_%20RiikkaRailimo.pdf

- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2008). Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007-2013: EU:n alueellinen kilpailukyky- ja työllisyystavoite. Helsinki.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2013). Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2014-2020: Luonnos 3 (11.6.2013). Helsinki.
- Työministeriö. (2007). Työllisyyskertomus vuodelta 2006. Helsinki.
- Ukkola-Willman, M. (2005). Asuntola jätti pysyvät jäljet: oppilajasuntola kasvattajana 1960-70-luvulla. Lapin yliopisto, Pro gradu -tutkielma.
- Vaarama, M., Moisio, P. ja Karvonen, S. (2010). Suomalaisten hyvinvointi 2010. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.
- Valtakari, M. ja Pekkala, H. (2012). Manner-Suomen ESR-ohjelman toimeenpanon arviointi. Helsinki.
- Valtioneuvoston kanslia. (2000). Alueellinen kehitys ja aluepolitiikka Suomessa. Helsinki.
- Valtionalouden tarkastusvirasto. (2008). EU:n tarkastusvirastojen rinnakkais-tarkastus rakennerahasto-ohjelmien tuloksellisuudesta työllisyyden alueella. Helsinki.
- Vipuvoimaa EU:lta. (2008). Rakennerahastokauden 2007-2013 yleisesite. Edita Prima Oy 4/2008.
- Virrantä, J. (2001). Alueellisen kehittämisen rahoituksen kohdentuminen maakunnittain vuosina 1994-1998. Jyväskylän yliopisto, taloustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Welbers, G. (2011). The European Social Fund: changing approaches to VET. *European Journal of Education*, 46(1).
- Ziegler, A. (2003). The European Structural Funds under Discussion. *Inter-economics*, 38(6), 305-310.

LIITTEET

LIITE 1: NUTS2-standardin mukainen aluejako Suomessa. Voimassa vuoden 2011 loppuun asti, mutta rakennerahastotoiminnassa kuitenkin koko 2007-2013 ohjelmakauden (Lähde: Regions in the European Union, 2007)

LIITE 2: NUTS2-standardin mukainen aluejako Suomessa. Voimassa 1.1.2012 lähtien.
(Lähde: Regions in the European Union, 2011)

LIITE 3: Aineistoa kuvailevia tunnuslukuja.

		keskiarvo		mediaani		minimi		maksimi		keskihajonta		yhteensä	
		työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.
Uudet työpaikat / yritykset	yht	33,58	29,06	1	1	0	0	2083	2323	157,49	175,48	13195	7526
	ES	42,49	25,67	1	2	0	0	636	509	115,00	83,82	2889	1412
	IS	27,89	17,01	1	1	0	0	567	378	84,65	62,88	2873	1140
	LS	39,13	67,61	0	0	0	0	2083	2323	254,26	376,86	2622	2569
	PS	7,05	1,76	1	1	0	0	103	11	17,07	2,64	402	67
	VK	44,99	38,33	2,50	1	0	0	1353	1137	196,84	180,21	4409	2338
Kesto (100 päivää)	yht	10,49	10,48	10,80	10,79	3,59	4,49	18,00	18	2,54	2,57		
	ES	9,91	9,93	10,49	10,20	3,59	4,80	17,85	17,85	2,61	2,61		
	IS	10,50	10,53	10,79	10,50	3,60	4,49	18,00	18,00	2,66	2,82		
	LS	10,58	10,60	10,79	10,95	4,20	5,40	15,60	15,60	2,48	2,79		
	PS	10,46	10,73	10,80	10,80	3,60	4,80	15,91	15,91	2,51	2,48		
	VK	10,83	10,70	10,80	10,80	5,10	5,10	17,10	15,30	2,40	2,11		
Julkinen rahoitus yhteensä (100.000 €)	yht	5,05	5,15	3,91	4,04	0,22	0,22	23,18	41,59	3,82	4,45	1986,59	1334,44
	ES	4,06	3,97	2,94	2,74	0,35	0,35	14,14	14,14	3,27	3,34	276,28	217,63
	IS	5,92	6,20	4,85	5,01	0,47	0,47	19,21	19,21	3,90	3,95	609,72	415,64
	LS	3,99	4,67	3,18	3,06	0,63	0,63	22,64	29,62	3,36	5,63	266,99	177,27
	PS	3,52	4,13	3,11	3,91	0,80	1,64	9,08	10,14	1,82	1,92	200,73	156,95
	VK	6,46	6,02	5,77	5,20	0,22	0,22	23,18	41,59	4,50	5,65	632,86	366,96
Yksityisen rahoituksen osuus kokonaisbudjetista (%)	yht	9,15	9,21	5	5,02	0	0	58,7	54,76	11,50	11,49		
	ES	13,00	13,46	10,31	10,61	0	0	44,45	44,45	11,99	12,33		
	IS	5,80	5,34	3,05	3,17	0	0	47,73	39,86	8,28	7,35		
	LS	7,98	9,14	2,55	2,49	0	0	54,76	54,76	12,45	14,96		
	PS	11,63	11,23	4,83	6,02	0	0	58,74	41,06	14,22	12,92		
	VK	9,34	8,41	6,59	6,65	0	0	52,47	52,47	10,68	9,69		
Hankkeessa aloittaneet henkilöt	yht	286	301	148	135	2	5	7383	7383	503	559	112486	78010
	ES	258	230	124	88	2	7	1810	1810	356	365	17544	12674
	IS	281	296	176	189	10	13	1401	1401	295	293	28950	19863
	LS	362	474	137	112	9	16	7383	7383	927	1210	24258	7383
	PS	214	166	94	65	17	20	1490	824	309	209	12199	6324
	VK	301	346	168	151	5	5	2852	2852	444	551	29535	21132

(Jatkuu)

LIITE 3 (jatkuu)

		keskiarvo		mediaani		minimi		maksimi		keskihajonta		yhteensä	
		työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.	työp.	yrit.
Koulutus- päivät / hlö	yht	17,50	18,99	3,82	3,83	0	0	412,00	412,00	38,39	42,29	6877	4919
	ES	5,30	5,65	2,68	2,58	0	0	34,26	45,40	6,80	8,70	361	311
	IS	15,41	19,73	3,59	4,32	0	0	191,61	191,61	31,68	36,60	1587	1322
	LS	20,92	22,15	3,82	3,66	0	0	202,30	202,30	41,73	46,26	1401	842
	PS	31,83	42,48	4,56	8,16	0	0	412,00	412,00	66,25	77,71	1814	1614
	VK	17,49	13,61	5,10	3,70	0	0	160,63	102,67	30,21	23,55	1714	830
Yritykset (yli 50 hlöä)	yht	4,54	4,30	2	1	0	0	48	46	7,26	7,53	1784	1114
	ES	3,00	2,02	1	1	0	0	28	28	5,28	4,22	204	111
	IS	4,62	4,81	0	2	0	0	42	42	6,66	7,32	476	322
	LS	5,15	5,47	2	2,5	0	0	39	39	7,41	7,55	345	208
	PS	4,72	5,45	2	1,5	0	0	46	46	8,43	10,07	269	207
	VK	5,00	4,36	2	1	0	0	48	37	8,15	8,02	490	266
Yritykset (alle 50 hlöä)	yht	41,58	46,49	16	19	0	0	1165	653	89,46	78,67	16340	12042
	ES	50,22	54,64	25,5	32	0	0	369	369	71,91	75,52	3415	3005
	IS	38,54	48,18	14	20	0	0	342	342	67,10	75,74	3970	3228
	LS	52,25	45,00	14	20	0	0	1165	247	147,02	62,22	3501	1710
	PS	31,72	33,11	14	17,5	0	0	326	232	58,55	49,67	1808	1258
	VK	37,20	46,57	15	15	0	0	653	653	84,47	104,42	3646	2841
Muut organisaatiot	yht	13,70	13,18	8	8	0	0	151	117	19,27	17,82	5383	3414
	ES	12,10	10,24	6	6	0	0	112	112	18,96	16,97	823	563
	IS	14,56	14,21	8	9	0	0	151	117	21,98	18,30	1500	952
	LS	11,30	14,45	9	10	0	0	44	96	12,24	18,36	757	549
	PS	11,30	11,24	7	8	0	0	106	55	16,46	11,55	644	427
	VK	16,93	15,13	9,50	8	0	0	113	113	21,58	20,77	1659	923
Hankkeita yhteensä / joista ÄRM- rahoituske- hyksestä	yht											393/20	259/18
	ES											68/10	55/11
	IS											103/4	67/3
	LS											67/3	38/2
	PS											57/3	38/2
	VK											98/0	61/0

LIITE 4: Mallissa mukana olevat työpaikkahankkeet

S10001	S10092	S10237	S10365	S10592	S10726	S10855	S11010	S11133	S11403
S10006	S10096	S10240	S10366	S10596	S10742	S10861	S11014	S11134	S11406
S10007	S10097	S10241	S10375	S10609	S10743	S10868	S11016	S11137	S11414
S10008	S10098	S10247	S10376	S10617	S10745	S10872	S11017	S11140	S11424
S10009	S10101	S10250	S10377	S10623	S10747	S10874	S11019	S11146	S11432
S10013	S10102	S10251	S10378	S10628	S10749	S10875	S11021	S11147	S11435
S10014	S10104	S10252	S10382	S10631	S10751	S10878	S11024	S11156	S11451
S10018	S10106	S10257	S10395	S10634	S10752	S10880	S11027	S11157	S11464
S10020	S10109	S10258	S10396	S10637	S10754	S10882	S11029	S11176	S11478
S10023	S10120	S10264	S10402	S10638	S10757	S10884	S11030	S11178	S11512
S10025	S10125	S10265	S10412	S10639	S10762	S10888	S11031	S11183	S11518
S10027	S10127	S10268	S10419	S10640	S10765	S10891	S11032	S11185	S11535
S10029	S10131	S10271	S10421	S10642	S10766	S10893	S11033	S11186	S11546
S10030	S10134	S10275	S10422	S10644	S10767	S10897	S11036	S11187	S11552
S10034	S10135	S10278	S10427	S10645	S10771	S10899	S11038	S11200	S11562
S10035	S10137	S10280	S10428	S10651	S10775	S10901	S11039	S11203	S11589
S10037	S10138	S10281	S10430	S10655	S10777	S10904	S11041	S11212	S11593
S10039	S10143	S10282	S10439	S10657	S10782	S10905	S11043	S11213	S11657
S10043	S10146	S10284	S10444	S10659	S10783	S10911	S11044	S11218	S11693
S10046	S10150	S10291	S10445	S10660	S10789	S10912	S11046	S11222	S11744
S10049	S10151	S10296	S10447	S10662	S10791	S10918	S11048	S11224	S11806
S10050	S10153	S10300	S10452	S10663	S10792	S10919	S11054	S11228	S11810
S10051	S10161	S10301	S10461	S10666	S10797	S10920	S11060	S11229	S11827
S10053	S10168	S10312	S10465	S10667	S10799	S10930	S11063	S11232	S11853
S10056	S10170	S10314	S10468	S10671	S10803	S10946	S11064	S11235	
S10062	S10175	S10315	S10469	S10672	S10804	S10949	S11069	S11239	
S10063	S10181	S10316	S10470	S10675	S10810	S10950	S11075	S11240	
S10064	S10183	S10317	S10473	S10680	S10812	S10954	S11077	S11249	
S10066	S10187	S10318	S10475	S10685	S10819	S10959	S11080	S11256	
S10067	S10191	S10335	S10483	S10693	S10820	S10968	S11088	S11258	
S10070	S10196	S10336	S10486	S10697	S10821	S10973	S11090	S11272	
S10072	S10197	S10344	S10487	S10698	S10825	S10975	S11100	S11274	
S10074	S10203	S10345	S10491	S10699	S10829	S10977	S11102	S11277	
S10075	S10206	S10346	S10493	S10700	S10830	S10985	S11105	S11284	
S10079	S10208	S10348	S10494	S10701	S10835	S10986	S11112	S11294	
S10083	S10212	S10352	S10504	S10706	S10837	S10987	S11113	S11313	
S10086	S10213	S10353	S10517	S10711	S10840	S10990	S11116	S11342	
S10088	S10219	S10355	S10536	S10717	S10841	S10991	S11118	S11360	
S10089	S10221	S10357	S10541	S10719	S10842	S10994	S11125	S11393	
S10090	S10222	S10362	S10552	S10721	S10848	S10999	S11126	S11400	
S10091	S10229	S10363	S10590	S10723	S10854	S11009	S11129	S11402	

LIITE 5: Mallissa mukana olevat yrityshankkeet

S10006	S10091	S10237	S10397	S10639	S10777	S10950	S11113	S11342
S10007	S10092	S10240	S10402	S10640	S10782	S10952	S11116	S11400
S10008	S10097	S10241	S10412	S10644	S10783	S10968	S11118	S11402
S10009	S10101	S10247	S10419	S10645	S10791	S10973	S11129	S11403
S10018	S10102	S10251	S10421	S10651	S10792	S10975	S11133	S11414
S10020	S10106	S10252	S10427	S10657	S10803	S10977	S11134	S11424
S10023	S10109	S10257	S10430	S10659	S10810	S10985	S11137	S11432
S10025	S10120	S10265	S10439	S10662	S10812	S10986	S11146	S11435
S10029	S10127	S10268	S10444	S10663	S10821	S10987	S11156	S11464
S10030	S10134	S10271	S10447	S10666	S10830	S10997	S11157	S11478
S10034	S10135	S10280	S10461	S10667	S10837	S11009	S11163	S11512
S10035	S10138	S10284	S10465	S10671	S10841	S11010	S11178	S11515
S10037	S10143	S10291	S10466	S10675	S10848	S11014	S11183	S11518
S10039	S10146	S10296	S10473	S10680	S10854	S11016	S11185	S11589
S10043	S10150	S10300	S10475	S10685	S10855	S11024	S11187	S11593
S10046	S10153	S10312	S10486	S10693	S10861	S11027	S11200	S11657
S10051	S10170	S10315	S10487	S10697	S10868	S11032	S11213	S11693
S10056	S10175	S10316	S10493	S10698	S10874	S11033	S11222	S11744
S10062	S10187	S10317	S10494	S10700	S10875	S11036	S11224	S11810
S10063	S10191	S10318	S10517	S10701	S10880	S11043	S11226	
S10066	S10196	S10336	S10536	S10706	S10882	S11044	S11228	
S10067	S10197	S10338	S10541	S10730	S10884	S11057	S11229	
S10070	S10203	S10344	S10590	S10733	S10888	S11059	S11235	
S10072	S10206	S10353	S10592	S10742	S10891	S11063	S11240	
S10074	S10212	S10357	S10609	S10743	S10899	S11069	S11249	
S10075	S10213	S10362	S10617	S10745	S10901	S11075	S11253	
S10086	S10219	S10363	S10622	S10751	S10904	S11088	S11256	
S10088	S10221	S10365	S10634	S10754	S10905	S11090	S11274	
S10089	S10222	S10366	S10637	S10767	S10912	S11100	S11277	
S10090	S10225	S10376	S10638	S10771	S10920	S11102	S11286	

LIITE 6: Onnistuneen hankkeen ominaistekijät; järjestetyn logit -mallin tulokset (selitettävä muuttuja: 0 = hankkeen onnistumisaste 0%, 1 = onnistumisaste 1-89%, 2 = onnistumisaste 90-110%, 3 = onnistumisaste > 110%)

Selitettävä: hankkeen onnistuminen Selittävä: ks.alla.	Riskisuhde (odds ratio)			
	Yrityshankkeet		Työpaikkahankkeet	
Muuttuja	malli 1	malli 2	malli 1	malli 2
Kesto (100 päivää)	1,089*	1,087	1,065	1,091**
Julkinen rahoitus (100.000 €)	1,042	1,054	1,020	0,993
Yksityisen rahoituksen osuus (%)	1,028**	1,017	1,005	1,003
Aloittaneet (100 henkilöä)	1,027	1,026	1,003	1,006
Koulutuspäivät / hlö	0,998	0,999	1,002	1,001
Yritykset (yli 50 hlöä)	0,995**	0,962*	1,002	1,007
Yritykset (alle 50 hlöä)	1,007***	1,006**	1,008***	1,007***
Muut organisaatiot	1,005	1,007	0,998	0,995
ÄRM rahoituskehys	Ei mukana	0,948	Ei mukana	1,274
Aluemuuttajat, vertailuryhmänä VK.	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
Etelä-Suomi		1,493		1,169
Itä-Suomi		1,211		1,552
Länsi-Suomi		0,780		0,908
Pohjois-Suomi		2,053		1,679
Toimintalinjadyummyt, vertailuryhmänä t11	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
toimintalinja2		0,729		1,321
toimintalinja3		0,465**		0,730
toimintalinja4		0,161		0,507
Taloudellinen toimintadyummyt, vertailuryhmänä "muu"	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
Julkinen hallinto		1,094		1,397
Koulutus		1,166		1,799
Sosiaalityö		1,716		1,991

(jatkuu)

LIITE 6 (jatkuu)

Hakijaorganisaatio-	Ei mukana	Kyllä	Ei mukana	Kyllä
dummyt, vertailuryh-				
mänä "muu"				
Ammatillinen		1,804		0,722
oppilaitos				
Ammattikorkeakoulu		1,595		0,643
Järjestö		1,150		0,758
Kunta		0,608		0,699
Kuntayhtymä		1,106		0,713
Yritys		1,111		1,221
Valtion viranomainen		0,877		0,930
Yliopisto		0,706		0,618
K ₁	1,454	1,541	0,980	0,948
K ₂	2,727	2,889	2,238	2,285
K ₃	3,529	3,717	2,980	3,048
Pseudeo R ²	0,073	0,105	0,044	0,073
Otoskoko	259	259	393	393

Tilastollinen merkitsevyys: * $p < 0,10$; ** $p < 0,05$; *** $p < 0,01$
 Muuttujien määritelmät on taulukossa 4.